

ZORA-LUC

GLASILO JUGOSL. KAT. ĐAČKE LIGE

Sadržaj: M. P.: Vitezovi. - Ivan Merz: Katolička djačka internacionalna Unija. - M. Soljačić: Allons! - Branko Storov: Jeseni dan. - Dj. Sudeta: U jesen sivu. - Anka Šop: Moja ruža. - Mlade Gojkovice. - Janko Kralj: Do nove družbe - Anton Vodnik: Jetniki. - M. S.: Ko pustinje. - Ivo Horvat: Kuda? - Vrana: Mlad. - Dj. Sudeta: Čekanje sna. - Dj. Sudeta: Mi. - M. B.: La vie perdue. - Česa smeš pričakovati od samega sebe? - Alfa: Cili in pota protialkoholne akcije. - **Kulturni vjesnik.** Slobodna crkva u slobodnoj Evropi. - Izložba Ivana Meštrovića. - Srebrni spomendan. - Slavenski Jug. - Kritika. - Vrelo. - Slovani in francoska veda. - **Organizacija.** Za duhovnu obnovu. - Internacionala. - Ex Oriente. - Socijalno gibanje. - Iz bogoslovskog sekretarijata. - Iz srednjoškolskog sekretarijata. - Iz ženskog sekretarijata. - Djački svijet. - Naši pokojnici.

Iz uredništva.

Uredništvo stavlja na sve saradnike ove zahtjeve:

1. Slovenska se saradnja šalje na osrednji odbor S. D. Z. Ljubljana, a hrvatska na uredništvo Zore-Lučić, Zagreb, Pejačevićev trg 15.

2. Svi se doprinosi moraju slati samo na jednoj strani arka, pisani čitljivim pismom.

3. Rukopise ne će uredništvo nikome vraćati.

Uredništvo je primilo sve brojeve „Novi život“, koji su do sada izišli.

Uredništvo je primilo „Kulturna načela sokola“. Izdao Hrv. kat. narodni savez. Cijena za đake 6 K. Naručuje se kod „Hrv. kat. nar. Saveza“ Kaptol 27. Ovu brošuru najtoplije preporučamo.

Uredništvo je primilo knjigu „Moral i zdravlje“ napisao Dr. Orlić, a izdao J. A. K. u Dubrovniku. Naknadno ćemo se osvrnuti.

Josip Franković: Tvoje su pjesme formalno nedotjerane. Za volju sroka, često razaraš unutarnju formu (n. pr. 4. kiticu „Zvonika“, tjera — vjera. 4. stih je u čuvstvenom protuslovju s prvim). Pjesme u slobodnim stihovima su bolje, ali i u njih često šepa ritam. Ne traži inspiracije u drugim pjesnicima (Nazor: Turris eburnea i t. d.) već pričekaj, kada se sam doživljaj eruptivno i spontano slije u pjesmu. Tvoj pesimizam je izvještačen, i zato nastoj, da ga što prije svladaš. Dar je Tvoj više idilskog karaktera, jer znaš dočarati lijepe ugođaje (motiv jablana uz kuću Zlata!) a i stil Ti katkada odgovara Tennyson-u (Enoch Arden) ili g. Kostelniku (u Tvojjoj pjesmi „Njoj“ br. III.) Radi formalne nedotjeranosti ne uvrstismo Tvoje pjesme, ali pošalji još koju na ogled, možda će se naći što god za Zoru-Lučić.

Đ. Đukić. Vi ste još vrlo mlad. Pjesme nisu za „Zoru-Lučić“. Previše su naivne i stare. Študirajte i upotrijebite svoju energiju ondje, gdje će te najbolje uspjeti.

Nedjeljković. I Tvoja je pjesma zastarjela. Usto nema inspiracije, ni emocije. Ne znam, da li ćeš uspjeti. Misli na ekonomiju sila! Pozdrav!

J. Horvat. Vi uspijevate. Samo morate opažati i razmišljati. Nemojte se naprečac povoditi za modernim strujama. To treba da dođe spontano.

L. Vilski. Javite svoje ime, studij i razred! Vi imate žicu. Pjesma: „Ti uzdišeš duboko“ glatka je i ima nastroj, ali još nije za tisak. Pošaljite još nešto!

A. Šop. U ovom broju izlazi jedna pjesma. Vaši radovi potsjećaju na Šakovu. Vi imate dara i uspjet ćete.

N. Šop. Za ovaj broj stiglo prekasno. Trećoškolac! Živio! Nešto će ući.

Iz uprave.

Pretplata Zore-Lučić iznosi za I. semestar 18 K za đake, a 24 K za ne đake. Da se omogući redovito izlaženje našega jedinstvenoga glasila, zaključio je upr. odbor Lige, da su sve organizacije odgovorne za pretplatu glasila. Zato se one moraju pobrinuti, da se pretplata za I. semestar pošalje iza I. broja, makar morale dati iz svoje blagajne. Drugovi i prijatelji, ne zapuštajte u ova teška vremena Zore-Lučić i šalžite o d m a h pretplatu. Tko ne će ovako slati pretplate, obustavit će mu se list.

Pretplata za slovenske zemlje šalje se upravi u Ljubljani, Ljudski dom, a za hrvatske zemlje u Zagreb, Pejačevićev trg 15.

ZORA-LUC

GLASILO JUGOSL. KAT. ĐAČKE LIGE

GOD. XXIII.

Zagreb, 15. studena 1920.

BROJ 2.

M. P.:

Vitezovi.

„Pred preplašenim i zamišljenim prijateljima, a pred podrugljivim protivnicima stoji on blijed, ali miran, napadnut svojim vlastitim oružjem. Iza predsjednika ustade Cortis i počne lagano govoriti.“ „... činjenica je, da je jedno moje pismo izišlo na vidjelo.“

Mukli se žamor podiže u dvorani.

„Da, poštovana gospodo, — nastavi Cortis, naglasujući življe, dok su ga prijatelji promatrali blijedeći i drhćući — „pismo, koje ja ne poričem, da je moje, a ne mislim da se tim ponizujem...“

Tako je nastupao pred svojim izbornicima junak Fogazzarov, Daniele Cortis, kad je bilo objelodanjeno jedno njegovo pismo, u kojem je jasno govorio o osnutku jedne katoličke stranke u Italiji. Tadanji Talijani, tako ih prikazuje Fogazzaro, nijesu razlikovali katolika od klerikalca. Klerikalizam je bio razvikan kao najveći protivnik ujedinjene Italije. Nije zato čudo, da je među izbornicima nastala velika zabuna, kada je bilo iznešeno spomenuto Cortisovo pismo. Situacija je bila kritična i Cortis je morao upotrebiti svu svoju moralnu snagu, da otvoreno obrani svoje katoličko uvjerenje. Duboko uvjerenje o ispravnosti njegovih ideja diktiralo mu je takav istup. Okolina je bila puna elektricite zbog napetosti između dviju protivnih ideja, od kojih je katolička imala vrlo slabu poziciju, jer je javno mišljenje bilo nesklono katolicizmu. Ta je okolnost diktirala Cortisu, da se ili ne pokaže ili da zataji svoj list, ako je htio na izborima proći. Njegov snažni karakter izvodi istinu na javu i čini ga herojem. Dok se on bori, prijatelji drhću isto tako, kao što i danas mnogi od nas uzmiče pred okolinom, pred javnim mišljenjem. To se čini i svijesno i nesvijesno.

Kinematografi obilježeni opaskama, da je mladeži ispod 16 godina ulaz zabranjen, najjače privlače one iznad 10 godina. Mnogi možda od nas ulazi s opravdanjem, da su to sasvim obične stvari, a ne vidi, da od svoje slabosti čini teoriju, kojom bi htio opravdati tiraniju utisaka. I mnoge naše dame baš tamo opravdavaju svoj dekolte higijenskim razlozima ili zato, jer je to moderno, a ne znadu, da su upotrijebile samo drugi način izražavanja onih dama, kojima grad još nije dosta „moderan“, jer se u njemu još uvijek nalazi ljudi, koji se skandalizuju nad njihovom nošnjom.

Mladi ljudi prolaze ulicom i zaustavljaju se pred izložima, u kojima su izložene golotinje. Oni ne bježe pred njima, jer žele pripadati onim ljudima, koji mogu mirno i bez strasti promatrati i najveće — svinjarije. To je tiranija izloga,

koji stvaraju dispoziciju za „čistu umjetnost“. Opažamo, da postajemo robovima okoline, da mislimo onako, kako većina misli. Opreke između savjesti i čina protivnih savjesti bivaju sve manje. Mi se prilagođujemo i tražimo način, kako bi razumjeli okolinu i od samoga uživljavanja u okolinu zaboravljamo, da se uvučemo u sebe, da koncentriramo svoj duh i da svoj sud nametnemo okolini.

U vrijeme velikih socijalnih razlika viši slojevi svojim luksusom nameću nižim slojevima svoje potrebe. Različiti bogataši, koji su se preko noći obogatili, ne nose u sebi oplemenjenu dušu. Oni nijesu kulturni, u njih nije razvijen osjećaj takta. Kod starili Grka nije bilo pristojno, da se bogati Grk dade nositi u nosiljci u najsiromašnijim dijelovima grada. Bogati parvenu ne zna od objesti što bi radio. Sipa novac na sve strane, a siromahu ne da poštene zarade. Besposlica ga nagoni na najveće ludorije. Nije moguće, da ovo pretjeravanje ne djeluje na gladna i gola čovjeka, kad mu se dnevno otuvljuje u glavu; da svaki čovjek može i mora svoj raj naći već ovdje na zemlji. Ovo moderno evandjelje uči ljude, da su ravnopravni sluga i gospodar tek onda, ako jedan i drugi mogu tratiti dane, zdravlje i novac po različitim zabavištima. Služavka, ako ne dostigne u luksusu svoju gospođu, proklinje svoju zlu kob. Na sva se usta više na kapitalizam, a dispozicija za kapitalizam leži u svakom radniku, kako to dokazuju mnogi primjeri. Domogne li se slučajno koji radnik blagostanja, postaje dosadanji patnik ugnjetavačem svojih jučerašnjih drugova. Grozničavi porast potreba traži zadovoljstvo u izdovoljavanju tih potreba, dakle izvan čovjeka. Katedrale modernoga čovjeka jesu dućani puni svakojake robe (Förster).

Socijalna nepravda, moralna pustoš uništavaju narod. I kaošto su vitezovi srednjega vijeka imali dužnost, da štite slabe i progonjene, tako bi morali odgojiti rod novih vitezova, koji će živjeti među lakoumnim drugovima, a znat će ostati vijerni sebi i svojim načelima. Živjeti u okolini, koja slavi nečistoću, a čistoću proglašuje abnormalnom, pa ipak ostati čist, to je doista viteški Vitez biti. Znači živjeti u društvu, gdje se svakomu vjerniku, koji se ne stidi svoga Boga, u ime znanosti i napretka udara na čelo žig neznanja i praznovjerja. Uopće svaki pojedini, koji ostaje vjeran sebi i ne da se od okoline tiranizovati, taj je vitez.

Živimo u vrijeme, kada je nestalo velikih ideala. Samo veliki ideali mogu organizovati karakter čovjeka tako, da se čovjek ne klanja utiscima milieua i ne dopušta, da mu se potrebe narivavaju. Novi vitez ne će tražiti zadovoljstvo izvan sebe, nego u sebi. Čovjeku, koji je u vlasti mamona, novi će vitez suprostaviti sv. Franju, koji je proveo nutarnje oslobođenje zavisnosti o zlatu.

Današnje socijalno zlo i moralna raspuštenost nalik su socijalnim prilikama Rimljana u vrijeme Kristovo.

Rimsko je društvo hrlilo u propast. To su uvidali tadanji filozofi i svi bistriji ljudi. Apatično su očekivali svoju propast, jer pomoći nijesu znali. Rim je svaki čas očekivao novu pobunu robova. Silna socijalna nepravda. Nekoliko patricija i bogatih Rimljana imalo je velikih latifundija, a velika množina građana bila je gladna, gola i bosa. Nije bilo socijalnih reformatora ni socijalnih zakona.

U malenoj Judeji usađen je križ na Golgoti s natpisom: „Za nas je umro.“ Onaj, koji je na tom križu umro, oslobodio je čovjeka. Taj novi oslobođeni čovjek stvarao je novo društvo, novi svijet, koji se organski razvijao.

Tko želi biti vitez, neka pođe s Marijom pod križ i neka s njom ondje zaroni u misterij otkupljenja, ne bi li naučio, kako se čovjek oslobađa. Na tom putu pomagat će ga Ona, koja je satri la glavu sotoni, koji je prvi propagirao ideju o tiraniji utisaka. Svake će se godine na dački dan sjećati katolički učenik i učenica, da s Tobom, Marijo, valja poći za Kristom na Golgotu, gdje će naučiti, kako se izgrađuje karakter.

Ivan Merz — Wien :

Katolička đaćka internacijonalna Unija.*

I.

Poznato Vam je, da su već prije rata iz čisto praktičnih razloga djelovale različite internacijonalne organizacije i da je internacijonalni život opstojao. Rezultat je to posve naravnoga razvoja: željeznica, cesta, brzozjava, zračnikâ i drugih prometnih sredstava. Od godine 1900.—1910. obdržavalo se je oko 790 internac. kongresa, na kojima se je stvorilo oko 86 internac. ugovora (prometnih, trgovačkih, pravnih, redarstvenih, znanstvenih, socijalno-političkih, gospodarskih, političkih i ratnih)¹. Ovaj internac. život, koji je stvorio te ugovore, stoji na čisto realnoj podlozi, i produktat je krvave zbilje. Osim toga pulzirao je internac. život između različitih skupina utopista, a najjača međunarodna organizacija — izuzimljem našu Crkvu —, što je opstojala prije rata, bez dvojbe je organizovana framasonerija. Ne spada u ovo predavanje, da se njome pozabavim. — Da ovaj internacijonalni život nije imao nikakve temeljite etičke podloge, dokazao je svjetski rat.

Internacijonalna svijest nema nikakve snage, ako ona nije u srcima pojedinaca; najuzornije organizacije ne mogu spriječiti u tom slučaju katastrofalnih krvoprolića.

Nakon rata možemo konstatovati, da je internac. svijest silno uznapredovala, ali da taj porast nije sasvim zdrava pojava, dokazuju mnogi simptomi ruske i njemačke revolucije. Faktično je čovječanstvo pokročilo u toliko naprijed, da su mase, koje su bile fanatizovane od nacionalističkih ideala, uvidjele, da imade većih vrijednota, za koje se čovjek može oduševiti i žrtvovati, nego li su narodni ideali. Tek sada mogu, a i moraju jugoslavenski nacionalisti razumjeti, kako može rimski papa — po krvi Talijan — isto toliko ljubiti nas kao i Talijane; oni mogu vidjeti, kako komunisti najrazličitijih naroda bratski rade za svoje ideale, boreći se do krvi sa svojom rođenom braćom. — Empirija historije dokazuje, da oduševljenje za stanovite ideje može biti za pojedinca ili veću skupinu ljudi važniji faktor od biološkog nacionalizma; jasan su primjer i naši bosanski Muslimani. — Prema tome vidimo, da se nakon rata grupiraju različne skupine po svjetovnom nazoru i stvaraju internacijonalne organizacije. Ako pregledamo izvještaje posljednjih internac. kongresa, to opažamo u glavnom 3 skupine, koje žive u internac. kontaktu, to su: 1. slobodni zidari, 2. socijalističke skupine, i 3. Crkva. Prve dvije skupine, framasoni i socijaliste — dijele se samo po svom socijalnom programu; obe skupine niječu egzistenciju Boga. Prema tome su internac. organizacije čovječanstva idejno podijeljene u dva velika tabora — tabor kršćanski i protivukršćanski. Razumljivo je, da imade u oba tabora ljudi, koji spadaju u protivni tabor, jer u dušama milijona vječna je fluktuacija, vječno prelaženje iz jednoga tabora u drugi. I đaćke skupine, koje su samo dio naroda, organizovale su se već prema svjetovnom nazoru u internac. organizacijama. U Strassbourgu je osnovan liberalni „Intern. savez studenata“, a u Ženevi postoji „Internac. komité socij. studenata“². Osim ovih đaćkih organizacija vrlo živahno djeluju „Liga za savez naroda“, „Internac. zavod za odgoj“, „Internac.

* Članak nije mogao ući u 1. broj radi preobilja materijala. Ovo je drug Merz predavao u Marlboru 3./VII. 1920.

¹ Handbuch der Friedensbewegung. A. Fried. I. Teil, Leipzig 1911.

² Rue de Chandronnier.

ženska liga za slobodu i pravednost³, „Internac. [antimilitaristički] savez“, „Svjetski savezi mladeži“ i t. d. Ove organizacije djeluju velikim dijelom u protivukršćanskom duhu, i to neke su što više postavile sebi za zadaću da unište katol. Crkvu. Veliki dio ovih organizacija — osobito pacifističke — vode Židovi, a cilj im je „internacionalizam“. Jedna točka programa „Internac. ženske lige za mir i slobodu“ doslovno ovako glasi: „Jedan od glavnih ciljeva Lige jest, da se pomoću internacionalne svijesti svlada nacionalna svijest“. Naše stanovište spram ovog stavka istaći ćemo u drugom dijelu ovoga referata.

Većina centrala svih ovih organizacija nalazi se u Švicarskoj i Holandiji; samo je po sebi razumljivo, da su u tim zemljama uspostavljene i internac. katoličke organizacije. U Fribourgu postoji „Internac. katol. ženski savez“⁴, te „Katol. internac. novinski ured“ (K. I. P. A.)⁵. Prema tome je i katol. daštvo tih zemalja prvo dalo inicijativu, da se uspostavi jedna Kat. Int. Dačka Unija. U proljeću ove godine „Centralni komitej švicarskog dačkog Saveza“⁶, u kojemu su organizovani Talijani, Nijemci i Francuzi, izdao je proglas na katol. daštvo svijeta, da stupi u dogovor s njima glede osnutka te K. I. D. Unije.

Prije nego li se pozabavimo zadaćom ove Unije i njenom strukturom, potrebno je da iznesem naše principijelno stanovište u ovom pitanju. Time prelazim na drugi dio ovoga referata.

II.

Katolicizam ne smijemo nikada identificirati sa internacionalizmom. Internacionalizam — kako ga sebi zamišljaju pacifisti jest negacija svake narodne kulture. Jasno to dokazuje već jednom prije spomenuti cilj „Internac. ženske lige za mir i slobodu“. Za nas je ime internacionalizam čisto tehnički naziv za onu organizaciju, koja jednakopravne članove različitih naroda prikuplja u jednu jedinstvenu organizaciju (kooperacija!). Idejno je katolicizam universalan, pojam, koji označuje da je on intenzivan i ekstenzivan, t. j. da on obuhvaća cijelog čovjeka (njegovu dušu i njegovo tijelo) i drugo: da je on universalni nosilac i istine, morala i milosti. Katolicizam, kako i sama riječ *καθολικός* pokazuje da je za sve (pro omnibus) i odnosi se na cjelinu (per totum). Ime katolički je dakle najširi pojam, koji sebi možemo uopće zamisliti. (Širi od pojma kršćanski! [V: Terseglovov referat u „Narodnoj Politici“ 25—27. VIII. 1920.]) Zato već vidimo u kolijevci kršćanstva, gdje biskup i mučenik Sv. Ignacije od Antiokije († 107) u svojoj poslanici „ad Smyrnenses“ već ovu riječ upotrebljava za Crkvu, a sv. Pacijan biskup u Barceloni (G. 360—390) u jednom listu novacijanskom heretiku Sémpronianu veli „Christianus mihi nomen, Catholicus vero cognomen“. Time je on upravo na klasičan način istaknuo naše stanovište spram ostalih grupa: naša ideologija je za sve što opstoji, i ono što obuhvaća, obuhvaća u cjelini (per totum). Prema tome u biti katoličkoga univerzalizma, da obuhvaća i prožimlje sve narode bez razlike. Vrlo zanimivo je promatrati ovu ideju univerzalizma u najstarijim historičkim spomenicima, da se uvjerimo, kako je ona tu od početka svijeta. Već sâm izvještaj biblije⁷ i najnoviji znanstveni dokazi, da ljudski rod potječe od jednoga para ljudi, dokazuju jedinstvenost ljudskog roda. Upravo je veličanstveno čitati u doba sićušnog obožavanja nacionalnog principa i osnivanja narodnih crkava, grandiozna proročanstva biblije o Mesiji:

³ Internat. Frauenliga für Frieden u. Freiheit, Genf, Boulerand George Faron 19.

⁴ Internat. kath. Mädchenschulverein, Fribourg, Grande Rue 24.

⁵ „K. I. P. A.“ (Dr. Ruegg), Friebourg Bourgillon (Suisse).

⁶ Vidi „Luč“ br. 12—13.

⁷ Genes I. (te Posl. Rimljanima 5/12; Dj, ap. 17/36 i t. d.)

„Blagosiljat ću one, koji Tebe (Abrahama) budu blagosiljali i proklet ću one, koji Tebe budu proklinjali i u Tebi neka su blagosloveni svi naraštaji zemlje“ (I. Mos. 12/5).¹ Stari zavjet je upravo rizična takovih izreka, u kojima se ističe universalizam Države božje (civitas Dei). U psalmima se i prorocima, skoro na svakoj stranici naglašava, da je Mesija za sve narode. Moramo se upravo diviti genijima židovskog naroda, i to onoga naroda, koji je toliko bio prožet nacionalnim šovinizmom tako, da su i oni bili posve uvjereni o universalizmu mesijina kraljevstva. Ovu misao proroci tako izričito naglašuju, kada ističu, da će Mesija biti svjetlo pogana.

(Nastavit će se.)

M. Soljačić :

Allons!

O neka besni bura i vatra neka gori
po raskršćima svima, gde ljudska noga stane!
Nek sve nas vatra tera, i sve nas žeda mori
za snegovima belim! — Kad svetlo nebo pane,

Ko blagoslovi na nas u jednoj zimskoj noći,
da znamo kud se ide u sunčeve visine
i put naš da je gladak, a sjaju naše oči,
ko zvezde prosinaca! Gle — zemlja će da stine,

A nitko ne će znati, kad zadnji mraz će pasti
i gorda zadnja reč, strahovita i teška.
Po drumovima svima bol crveni će cvasti,
u olujini muka i strah u buci bleska.

Stog napred, izletnici, planina onih vedrih!
Kad zadnji udre oganj i zadnja bura gane
hrastove uz šum mora, svih duša naših jedrih,
da nađe trag u snegu i do njih mrtva pane!

Branko Štorov :

Jesenji dan.

Na jesenje je kuće stala noga
nevidljivog i utruđenog dana.
I teška ruka, puna živih rana,
jednoga dana jesenjeg i zloga.

O maglu su se stisli ljudski stanovi,
Ko o sudbinu neznanici ludi.
U šumi jesen razara i sudi.
U lipe žuti, iskrenuti dlanovi.

¹ V: I. Mos. 26/4 Isaaku: „I Tvoje ću sjeme umnožiti kao zvijezde nebeske i Tvojim potomcima ću dati sve ove zemlje i u Tvom sjemenu će biti blagosloveni svi narodi zemlje“.

V. I. Mos. 28/3. Jacobu, te Numeri 22—24 (Blagoslovi Balaama).

Na mozak seda neko jedno znanje
i niko ne zna zašto idu ljudi
i zašto mora da umire cveće.

A nebo se je steglo kao grudi
u svetske dame kad joj dete kreće
u poricano svećeničko zvanje.

D. Sudeta.

U jesen sivu.

1.

Skoro će doći jesen
i voće će biti zrelo,
kroz duge večernje sate
oživet će opet selo,

Oj, jeseni, jeseni.

2.

U voćnjake roda pune
poći će devojke mlade,
da beru jabuke zrele
i pevaju svoje jade.

Oj, jeseni, jeseni.

3.

Na pragove garave, stare
majke će naše sestri
u nebo sivo će zuret
i meku će kudeljlu presti.

Oj, jeseni, jeseni.

4.

A kada će momci proći
setna će pesma ječat
sede će bake u kutu
prošlih se dana sećat.

Oj, jeseni, jeseni.

5.

I tako u svako veče
uz mutne jesenje kiše
u san će padati selo,
a pesma će jecat sve tiše:

Oj, jeseni, jeseni.

Anka Šop:

Moja ruža.

Jednu ružu imam u svom vrtu malom
Crvenu i nježnu ko sijevak sunčani;
Cjeliva je rosa u prozorje rano
A hladi je lahor, s grudi uzdisani.

Pram sunčanom sjaju naklonila lati
Ko pram slici dijete svoje ruke male;
U besvijesnoj sreći, a na krunu meku
Dv'je su tihe suze odnekle joj pale.

Dv'je su suze pale sa sudbine oka
Što unaprijed vidi rasap ruže moje,
Svenute joj lati, satrvene hvoje;

Dušom mi se vuče jedna bol duboka:
Gdje ću jednoć morat, kada samrt dahne
Iz svog kuta gledat gdje mi ruža sahne.

Mlade Gojkovice.

Čudno je vjerovanje u našem narodu, da se nijedna velika građevina ne može podići, ako li joj se u temelje ne uzide netko živ. To je s mnogo topline opjevano u narodnoj pjesmi „Zidanje Skadra“. U skadarske temelje bude uzidana mlada Gojkovica, krotka nevjesta, žena Gojka Mrnjavčevića, jedinoga od braće, koji ne krši svoju riječ.

Ovo je vjerovanje slikovito ruho za jednu filozofski duboku životnu istinu: Svaka ideja, koja hoće da proдре, da oživi, razvit će se samo nad žrtvama najboljih. Kršćanstvo je osvojilo Rim i prelilo se daleko preko Rima, tek kada se pijesak u arenama zacrvenio od mučeničke krvi. — Ne ćemo da posizemo za dalekim, uzvišenim događajima, kad vidimo svakim danom, da se nijedna i neznatna porodica ne može održati, ako li joj nije u temeljima ukopana žena. Ili nije život naših matera velika i dugotrajna žrtva? One su prestale živjeti za sebe, one nemaju više svojih želja, prelile su se u život svoje djece i svoje kuće. I dom se razvija, jer je žena žrtvovala svoj lični napredak i razvitak, zadovoljila se često s najmanjom obrazovanosti i živi samo za druge.

Ako li je duša u žene doista spremna na žrtve, onda vjerujemo, da će se naći požrtvovnosti i u dušama učenica naših. A trebat će požrtvovnosti, jer gradimo veliki grad, borimo se, da kršćanska, katolička ideja prožme sav život.

Stvaraju se organizacije katoličkih učenica. Da svaka pojedina mala organizacija uzmogne živjeti, potrebno je, da se nađe netko, tko će biti spreman, ne da se žrtvuje, već da žrtvuje nešto malo vremena i da poradi u organizaciji, ne bi li se pridigla.

Naše organizacije treba da spremе novi naraštaj žena, koje će aktivno zahvatiti u društveni život, koje će socijalno djelovati.

Od svijui onih učenica, koje su danas zabavljene u sekcijama bilo literarnim, gimnastičkim ili glazbenim, mi ne očekujemo i ne želimo, da se razviju samo dobre stilistkinje, pjevačice ili vješte gombačice, već želimo, da se

razviju žene, u kojih je živ osjećaj socijalne dužnosti. Praktičnim radom moraju pokazati, da su shvatile smisao zapovijesti: Ljubi bližnjega svoga. Nije već sve svršeno, ako tko udijeli prosjaku nešto novca. Mnogo su veće naše dužnosti. Čitavim pokoljenjima, što dolaze iza nas, treba predati u baštinu naše ideale. Moramo naučiti prislušivati, kako otkucava ljudski život, kako živu žene radnice, služavke, prodavačice, domačice, činovnice. U budućnosti će žena morati preuzeti dio brige za siročad i bijednike i bolesnike. Napokon se u ime pravde moramo mi katolikinje boriti, da žena dobije jednaka prava i u javnom životu, da ne budemo potiskivane i ponižavane jače od samih muških analfabeta.

Velike zadaće čekaju katoličku ženu, a ona će im biti dorasla, samo ako stori jaku organizaciju.

Učenice su vezane uz školu i dom, doba im njihova ne dopušta da javno istupaju, ali se one mogu spremati sa sitnim radom organizatornim.

Djevojčica, koja je duša jedne organizacije, ili koja s voljom radi ma u kojoj sekciji, bliže je tome da postane koristan član ljudskoga društva, nego druga djevojčica s najboljom školskom svjedodžbom, koja se nije riješila tjesnogrudnog egoizma.

Radeći u organizaciji trebat će često žrtvovati koje poslijepodne, mnogi put ne poći na potrebnu šetnju; mjesto ugodnog čavrljanja s kolegicama trebat će slušati kakvo ozbiljno predavanje, ili će trebati predavati mladim družicama. Umjesto zabavnog romana uzet će se u ruke teška knjiga. Sve će to biti niz malih savladavanja, no niz dragih žrtava.

Ta ako li je već napredak jedne jedine porodice dosta velik cilj, za koga se žrtvuju tolike i tolike žene, onda je razvoj katoličkoga pokreta među učenicama sigurno toliko idealna i uzvišena svrha, da se mora naći dosta mladih Gojkovica, koje će biti spremne, da se na trudu i prijegoru njihovu uzdignu čvrste kule kršćanskih ideala.

— M —

Janko Kralj — Ljubljana:

Do nove družbe.

(Svršetak.)

Tisti hip bo napočil ta dan, ko bo vse človeštvo, davno zamrli narodi in rodovi, zrlo večnosti iz obraza v orbaz in bo v njem trepetala samo ena mogočna pretresljiva misel: Ti si tu, naš Bog, in to je dovolj . . . Kdor je okusil Tvoj molk, ne potrebuje nobene besede več. (Paul Claudel.)

Dá, kdor pozna silno tragiko, ki leži v na videz preprostem nauku, „da je človek nagnjen h hudemu“, ta bo pritrdil, da do te popolne harmonije, do te skladnosti v mišljenju ne bo na zemlji nikdar prišlo. Popolna harmonija med individuom in družbo je ideal, je zvezda, ki sveti v samotni noči popotniku. Po zvezdah pa ne segamo, pač pa se ravnamo po njih. Po idealu ne grabimo, pač pa se mu skušamo približati.

Socialistična družba zahteva, da so posamezniki zvezani v celoto, da so združeni tudi v notranji, duševni organizem. Kje je sila, ki naj veže svobodoljubni, egoistični duh človekov, ki ga navadi na stalne, težke in velike žrtve v korist skupnosti? Mnogo more storiti vzgoja k socialnemu mišljenju, ki so jo pri nas vedno zanemarjali v šoli in izven nje. Mnogo more storiti tudi zakonodaja. Toda tu govorimo o etičnem temelju nove družbe. In tu je tisto mesto, kjer more krščanstvo, izrazita religija socialnega mišljenja, privzgojiti

človeštvu svoja dva temeljna nauka: Zakon ljubezni do bližnjega in npravni zakon o delu. Vedno in vedno moramo poudarjati: V krščanstvu so nagromadene moralne sile, brez katerih ne bo mogoče združiti človeštva v organizem, v duševno celoto. Individualizem je s svojo filozofijo, s kulturnim nazoranjem, z narodnogospodarsko teorijo in prakso razkrojil družbo v atome, da je človek poleg človeka kot „grah v merniku“, brez vsake resnične in žive notranje zveze. To notranjo zvezo, ki je predpogoj prave socialistične družbe, more ustvariti le etika, v prvi vrsti krščanska etika.

V kakih smeri se bo gibalo pa gospodarstvo socialistične družbe? Imamo li kak karakterističen znak novega gospodarstva?

Imamo ga: Znak kapitalizma je anarhija konsuma in produkcije, znak socializma je organizacija konsuma in produkcije in sicer potom skupnega gospodarstva. Oblike skupnega gospodarstva morejo biti pa čisto različne in vse morajo ravnati po gospodarskih in kulturnih posebnostih dotične dežele. Socialna kontrola nad privatnim gospodarstvom, zadrružništvo, konsumno in produktivno, avtonomne in durtrijske federacije pod kontrolo družbe, prisilno skupno gospodarstvo občine in države, — vse to so več ali manj srečni organi skupnega gospodarstva. To skupno gospodarstvo se bo neprestano širilo v vedno novih oblikah bo izpodrivalo kapitalizem, in socializem bo rasel na moči in pridobival na opsegu v tistem tempu, ki ga bo zahteval razvoj gospodarstva in socialni položaj delavnih slojev.

Drugi, še očitnejši in morda važnejši znak novega gospodarstva pa je: V sredini gospodarstva stoji delo, ko človeku odmerjajo njegve pravice. Ni več kapital; ki daje osebi pravice, vse svoje pravice črpa vsagdo iz dela. Zaveš, da je vsagdo dolžan, si z lastnim, družbi korsnim delom pridobiti si vse, kar rabi za življenje, prodre v mišljenje vseh ljudi in potem v zakonodajo. Posledice so dalekosežne: Polagoma ugasnejo dohodki iz premoženja (brez dela), ugasnejo vse rente, vse vrste obresti, in človeštvo je združeno delavnih ki delajo za skupnost, ker s tem zadovoljijo tudi svojim privatnim življenjskim potrebam.

To bi bil končni rezultat dolgega, mogoče stoletnega razvoja. Kako pridemo do njega, je teško predpisati. Omejitev dedščin, maksimalna meja zemljiške posesti. (t. j. agrarna reforma!), zakonita omejitev denarnega bogastva, ki ga sme posedovati posameznik — to je prvi in najbližji del te poti. Predvsem pa mora vzporedno s tem prenavljanjem gospodarstva iti socialna vzgoja, sicer so vse zunanje reforme brezuspešne. — Toda najti pot za dosego tega poslednjega cilja, je naloga socialne politike in ne spada v okvir načelnega razmotrivanja.

Čujem ugovor: „To je godba bodočnosti, kraljestvo dolgočasnosti, propast kulture, smrt umetnosti, poplitvenje vsa duševnega življenja . . .“ Ne bom zavračal teh očitkov, ker sem prepričan, da bi bilo odveč. Če vsi ti ugovori držijo, tem slabše! To je samo znak, kako strašen je položaj delavnega ljudstva, če z vseni silami in z žrtvami hlepi iz sedanje družbe v novo! Kraljestvo dolgočasnosti, kjer bo imel vsak delaven človek zagotovljeno existenco je stradaljočim paradiz! In če je res življenjski predpogoj moderne kulture, da mora zasidrati svoje korenine v temne množice fabriških parijev, potem naj propade! Če je res, da je kultura moloh, ki zahteva na tisoče življenj, počasno umiranje, grenko bedo, da se ji rode mecenji (brez katerih, pravijo, ne more živeti), — potem je prav in spodobno, da zadavimo moloha!

Toda verujmo, temu ni tako. Socialistično gospodarstvo nam ni samo na sebi že cilj. Ono je v tej dobi samo materialni pogoj, da se najširše plasti ljudstva dvignejo, da se neizrabljene sveže sile včlenijo v organizem. Cilj prave socialistične misli je pa: V postopnem razvoju gospodarsko osvoboditi mno-

žice, jim prekvasiti duše s socialnim mišljenjem in potem ko so osvobojeni od bede in skrbi za najnujše potrebe, obrniti smernice njihove duševne pozornosti od kruha do idej, od živali do Božanstva, od pesti v dušo, od zunanjosti v notranjost.

Ali ni to pot, ki vodi do dematerializacije, do poduševljenja vse družbe in slednjič tudi do krščanstva?

* * *

Spartacus maršira. Je že med nami. Mračen in nebrzdan, elementaren izbruh od bede razbičanih, od strasti in blodenj in fatamorgan razvnetih duš.

Spartacus — to je geslo in globok simbol. Poglavar sužnjev hoče s sužnji prinesiti vsemu svetu svobodo. Z duševno usužnjenimi, k zemlji priklenjenimi ljudmi, z maso, ki so jo napolnili z grobim materializmom, hočejo ustvariti novo družbo.

In ne vedo, da je žrt ev prvi predpogoj, da pade kapitalizem in da se organizira nova družba. Žrtev celega naroda, vseh slojev, celih rodov. Ne gre za to, da bo vsak proletarec imel manj dela in več plače; da bo hodil večkrat na koncerte in smel vsakemu dozdevnemu „meščanu“ zbiti klobuk z glave. Gre za neskončno več: Gre za organizacijo nove družbe. Nov hram je treba postaviti. Polagoma, kamen na kamen, s kladivom in plugom, s silnimi žrtvami vseh.

In nova družba bo morda, — Masaryk pravi,¹ da gotovo! — zahtevala od vseh več dela, več žrtev, več odpovedi, zato da bo mogla dati vsem več pravice in možnosti, da izpolnijo zmisel in cilj svojega življenja.

To je ravno tragična krivda Špartaka in njegovih sužnjev: "Da obljubujejo človeštvu že po sami socializaciji vseh produktivnih sredstev in po uvedbi šesturnega delavnika vse mogoče dobrote sveta takoj. Delavci bodo hodili gledat mesto kilometerskih filmov, Strossmayerjevo galerijo, služkinje bodo mesto detektivskih romanov ginjene pretakale solze nad Ivanom Cankarjem. Vlomienci bodo zamenjali vetrin in dleto z notami prosvetnega društva, in človeštvo vsega sveta bo še isto uro, ko bo ljudski komisar g. X. dekretiral novo družbo, pretvorilo topove v daljnogleda, opazujoč, kako pometajo monarhi v družbi z industrijskimi kralji newjorške ulice.

Smešno bi bilo, če ne bi bilo tako žalostno. Dejstvo, da je komunizem pri nas našel plodna tla, nam odkriva globoke rane na telesu našega rodu. Mnogi se varajo s tem, da stoje v vrstah tega gibanja samo propale eksistence in zapeljani naivneži. Toda ni vzroka, da bi zatisnili oči pred dejstvi. Najboljši izmed liberalne mladine so zapustili svoj prapor in prešli h komunistom. Množice, ki hrepene iz bede navzgor, iz temne globeli na sonce, hočejo dobro. Ali so mar one krive, če je pot napačna in če ni nikogar tu, ki bi jim pokazal in v borbi dokazal, kje je prava pot?

Tako pa prodira Spartakus. Ko gledamo to gibanje, ki je vzkipelo iz bede, proglašajoč popolno materializacijo družbe in nasilno revolucijo, se še bolj utrdi v nas zavest: Socialistična družba je v prvi vrsti problem vzgoje, potem šele gospodarski problem. Kako hočete ustvariti družbo, če niste preustvarili duš, mišljenja, pojmovanja, če niste dali množici onih moralnih lastnosti, ki so potrebne, da se zna vsak posameznik in če treba, tudi ljudstvo, v celoti žrtvovati?

In tu je tista osrednja tačka, v kateri more krščanstvo zastaviti svoje sile. Na korenino zla, na sebičnost in delomržje je treba nastaviti sekiro. Po svojem nauku, po tradiciji, po svojem poslanstvu je v prvi vrsti krščanstvo poklicano, da zveže s svojimi idejami atome v organizem, napolnjujoč duše z onimi etičnimi principi, ki so življenski pogoj socialistične družbe.

¹ V govoru o socializaciji v narodni zbornici.

V tem zmislu je marksizem v vseh svojih odelkih eden izmed glavnih nasprotnikov prave socialistične družbe.

„Zelo sposobna in času primerna misel! Potem ko bo popolnoma izvedena „socializacija duš“, bomo začeli presnavljati gospodarstvo,“ pokroviteljsko pritrjuje modri izkoriščevalec (v skritih gubicah svoje duše je prepričan, da se bo to zgodilo ad calendas Graecas). In marsikak globok in plemenit človek sledi tej misli, odklanjajoč korenito preosnovo družabnega reda. Drugi pa v pozi zrelih (prezrelih!) praktikov s pomilovalnim nasmehom odklanjajo „eksperimente“, pokrivajoč s to zrelostjo samo lastno konservativnost, ki ima svoj koren v lenobi in ljunezni do ugodnosti.

Ne! Misel, da je treba etično in sploh duševno preporoditi ljudi, če hočemo ustvariti novo družbo, ne sme postati ščit, s katerim bi branili sedanji družabni red. Vzporedno z duševnim preporodom družbe mora iti gospodarski in vzporedno z gospodarsko preosnovo mora iti preosnova mišljenja. Eno je odvisno od drugega, uspeh gospodarske reforme je odvisen od duševnih kvalitete ljudi, ki so prizadeti.

Ali je to mogoče? V dokaz nam je Krekovo delo. Ko je on s svojimi sodelavci polagal temelje našemu združništvu, je bil njegov namen dvojen: Gospodarsko osamosvojiti malega človeka in mu privzgojiti duha vzajemnosti, socialno mišljenje, zavest skupnosti. Njegov titantski duh je gledal še dalje v bodočnost, imel je še drznejši načrt: Te ljudske gospodarske organizacije, zadruga, naj bi bile celice bodočega gospodarskega organizma, celice socialističnega gospodarstva. Bile naj bi pa tudi ognjišča socialistične vzgoje.

Spartacus je na pohodu, — kdo naj se mu postavi na pot? Resno voljo ima, pomagati najbednejšim. Mi smo globoko uverjeni, da jim ne more pomagati, ker hoče postaviti vse življenje na mehanična načela materializma. Prepričani smo, da more našemu narodu le neizmerno škodovati, če razruši naše gospodarstvo in iztrga iz duše naroda krščanstvo, najmočnejši element, ki bi pri nas mogel ustvariti in okrepiti socialistično mišljenje in tako dati pogoje za novo družbo. — Ker družba je v prvi vrsti duševen organizem, temelječ na duševnih odnosih med ljudmi. In v ta duševni organizem bo morala prodreti misel pravega socializma.

Ko pride pomlad v deželo, ne razbije ledene skorje gora in poljan z dinamitom, ampak ogreje zemljo pod bilkami, gredami, travniki, gorami, pokrajini in celimi deželami. Tudi socializem ne bo razbil družbe, — saj je že tako v sebi razdeljena, — ampak zavzel jo bo: človeka za človekom, korak za korakom, ustanovo za ustanovo, v trdi borbi.

Socialistična družba bo prišla. Vprašanje je, ali bo krščanska, ali ne.

* * *

In na to vprašanje si ravno mlada katoliška generacija mora dati jasen in točen odgovor.

Kam?

Na desno, kjer stoje oni, ki so slepi in gluhi za podzemeljsko bobnenje, ki se nam bliža? Tam bomo z razpravami o pravičnosti (ki velja samo za slučaj ekspropriacije) in pasivnostjo posredno podpirali sedanji družabni red. Ali morda na levo, kjer trpe in se pogrezajo v bedo naši kajzarji, mali kmetje, delavci, koloni, proletarizirani inteligenčni rokodelci, z eno besedo: jedro ljudstva?

Krekov rod bo vedel, kje je njegovo mesto. In bodoči zdravnik, duhovnik, uradnik, pravnik itd. pojde in bo začel zidati novo družbo pri sebi: Z vzgojo socialnega mišljenja, z temeljitim študijem socialnih problemov, z veliko dejansko ljubeznijo do onih, ki s svojimi rokami in dušami grade svet,

Potem bo krščanska inteligenca v resnici „srce v sredini“, tisto veliko, delavno, požrtvovalno srce, ki je idejni motor narodovega življenja.

Veletok socializma se je razlil skozi svet, k nam mu je prvi zasekal strugo Krek. Ali bomo čakali, da nas pograbi in nese bogve kam? Ali pa bomo, ramo ob rami, stali sredi valov in naravnali socializem v tisto smer, kjer je krščanstvo? Zdaj velja: plavati ali utoniti! Tistim pa, ki stoje na bregu in v svoji lenobnosti, komotnosti ali naivnosti ne vedo, da so na tehtnici milijoni jugoslovanskih duš, tem je zapisano: Ti nisi ne mrzel ne vroč; o, da bi bil mrzel ali vroč! Toda ker si mlačen in ne mrzel in ne vroč, te izpljunem iz svojih ust. — Tako bo dejalo ljudstvo in storilo bo prav.

Po nacionalnem osvobojenju mora priti našemu ljudstvu doba socialnega osvobojenja. To bo doba napornega, žrtev in odpovedi polnega dela, pri katerem bo moralo sodelovati vse ljudstvo. Naše ljudstvo, ki po ogromni večini nosi v sebi preprosto, veliko in enostavno vero v zmago krščanske misli.

V tem vernem in bednem ljudstvu, ki bo gradilo novo družbo, je tudi naša moč in zmaga.

Anton Vodnik:

Jetniki.

I.

Ko pride večer, so zamišljeni, tihi,
kot v sanjah strmé skozi lino v azur —
in sami ne vedó, kak težki so vzdih,
ki v bolečini zoreli temnih so ur —
doklér ne zapoje jim v duši kot iz daljave
zvonjenje presladko domače vasice,
ki je zarja večerna meja je zlata . . .
Ko se zbudijo — sredi noči so in solzno je lice.

II.

Kadar je lepa noč — kot v srebru je lina:
gledajo vanjo in jih prevzame,
na obrazih jim bolnih blešči mesečina
in blede rokè goré kakor lilije same —
da verjeti ne morejo v dneve nekdanje
in se jim zdi, da so nedolžni še kakor v detinstvu,
sklepajo róke in molijo kakor otroci . . .
Ko mesec ugasne, v tesnobi ječijo sredi tišine brezdanje.

III.

Zasanja kdo včasih med njimi in je otrok:
domača vasica, hišica, vrt v vonjavah pomladi,
presladke so pale meglíce po polju, livadi,
večerno zvonjenje je zvabilo mesec nad gaje . . .
Otroško zamišljen hodi po vrtu, z očmi kot studenec zre vanj.
— Moj bratec umri — radostno misli in se smehlja,
kot mamice pesem tak blizu mu je sinjina neba . . .
Jetniku oči cveto v sijaju čudežnih sanj — —

IV.

In vedno in vedno zasanja kdov svetel grad —
v njem sniva začarana, sladka princesa,
dokler ne odreši vitez je mlad — — —
Sniva . . . leko iz vrtov zađehti mesečina

v mramorne sobe, se rahlo vzbudi kakor cvet
in dihajo drobne nožice čez tihe sijaje
kot zgublja se veter nalahno med gaje . . .
In trudna in zmedena blodi v omami kot slepa
na valih daljne se godbe zibaje
in lepa, da med zvezde jo vabi daljina . . .

V.

V divjih rož prostost zašetajo včasih. Med mladimi stari,
ki jim v temi kot plamen v pepel izgorela je brada,
kakor proroki. Oči so jim daleč preko zapada.

In ko jih jetniki ugledajo mladi,
v napenjenih očeh jim ugasne sinjina . . .
Starcem kot da pijani so zraka, otroška je hoja.
Naenkrat, da trudni so, se zavedo, zažele si pokoja.

VI.

Zažele si pokoja, oči zapro
in se vležejo, kakor hoteli bi spatí —
„omati!“ sredi noči se nasmehnejo, tiho umro . . .
Zjutraj pazniki tiho jih odneso.

In mlade jetnike groza prevzame.
V solnce, na zrak, v dobrave!
In bijejo v zid, da roké krvavé . . .
jočejo, kličejo v gluhe daljave
mamico drago . . . potem molčé.
Srcu odpira se tajna skrivnost.
Obrazi so bleđi. V očeh le kot zarja
je daljna čudežen mir — — —

M. S.:

Ko pustinje.

Veliki dan oblaka i visina. Sve drhti pred svetlošču, a oblaci lete i prete. Gospode, ovo je jedan greh! Mi smo malodušni. Sve nas boli. Bol je svet, a mi mu se uginjemo. Deca smo. Stojimo na raskršću i gledamo zemlju, kako se gubi. Svemir nas muči, jer smo manji od njega. Stišćemo pesnice i pljućamo besvesno i ludo. I nigdje ne nalazimo obesti i smeha duša velikih. Zima je. Ovakó se ne može leteti. Kiša pada po nama i mi zebemo. Kao da je beskrvna misao naše jakosti. I sve kao da je umrlo u svetu. I mi smo mrtvi ko pustinje. Bože moj, Bože moj!

Svet je lep. Ulice vesele, izlozi nasmejani. Zvonici lete, a duše padaju. Kako je to teško! A ipak u nama leži svest. I mi smo veći od svemira. A strah nas je. Bolesni smo i nema utehe za nas. Mi smo ko pustinje. Ej, vodo ladna! A da vaskrsnemo, zvezde su ništa prema nama. One do nas ne dopiru, a neiskazan je smeh naše — ljubavi.

Ivo Horvat:

Kuda?

Plavim svodom kližu se oblaci bijeli
i plinu, ko miso umorna, blijeda
i ginu, ko jutrom zvezdana čeda.
Plavim svodom kližu se oblaci bijeli.
Kuda bijeli oblaci? —

Iza vas magle su crne,
a miso klone i trne
nad grobom procvalog cvijeća,
što ljetnih večeri sjeća
i mirisa zvezdanih noći.
— Dah mrtvila čelo ljubi,
jer sumorna jesen već kroči.
Kuda bijeli oblaci?

Vrana:

Mlad.

Mlad.
U bijeloj pratnji lijerova.
Tih.
Ko noćnog neba mig.
U bijeloj pratnji lijerova.
Mlad.

Sto vranaca zatoptalo.
Njisak gluh.
Sto vila obzor rastrlo,
sjajan tih.
Ko noćnog neba mig.

U bijeloj pratnji lijerova.
Mlad.

„Ah vječno mlad, ah vječno mlad.“

Đ. Sudeta:

Čekanje sna.

Noć. U sobi tama. Dvie žute zvezde
kroza prozor idu. Na ruke će meni
sve sad nebo doći. Tako će u seni
cele ove noći, da se u me gnezde

meseci i zvezde oblaci, što kruže,
devojačke boli i molitve bele.
I tad sve će rane opet biti cele,
sve će rane moje biti žute ruže.

Tiho, tiho, gore oči usred tame,
preplašeno srce, i jeca i dršće.
Čutim, kako nešto sve jače i čvršće
na ruke mi seda i na grudi same.

I ne mogu ništa. Prikovan ko žrtva
smirujem se tako, a dve zvezde plave
u svetačkom hodu uskrsnuće slave
ljubavi što davno u duši je mrtva.

D. Sudeta :

Mi.

1.

Smrt je za nas negde daleko,
na koncu svega, tek cilju na vrhu.
U svetačkom hodu i tihanom srhu
krećemo, krećemo u nju daleko.

2.

Mi ne znamo za sebe. Pod oblake plave
hteli bi s tajnom i žudnjom u duši,
pa strepnjom, koju sveznaja ruši,
padamo u zagrljaj večnosti plave ...

3.

jer ne znamo, ne znamo trpet bez boli
i vedre nikad ne žudimo dane
i skrušene tako, — već prošle rane
nosimo opet, nosimo boli.

4.

Mi večnu nosimo u sebi tajnu,
tajnu života u skritom oku
i ne znajuć njegovu tajnu duboku
krećemo vedri u smrt daleku.

M. B.

La vie perdue.

(Skica.)

Posv. jednom francuskom imenu.

Odveć su bili tužni njegovi zapadi. Za ljetnih popodneva sjedao je on sam s knjigom u ruci, ili je mislio o životu, što je ginuo promašen i neplo-dan. A kad bi se uhvatio mrak, onda bi mu se ušuljala u dušu neka nostalgija, sto ga je trgala, kao bjesni pas milostivu srnu. On je čeznuo za jednim

sjajnim i velikim životom, koji bi se otvorio pred njim, kao svečano ispisana knjiga, a taj život bio je daleko i od nade njegove.

Bio je bolestan. — Sve ga je mučilo, a mladost njegova plakala je pred njim, kao prevareno djevojče u tišini umirućih aleja. Nitko nije razumio njegove boli. Samo ga je jesen katkada žalila, dobra ili plačljiva, kao što je i on bio. On i jesen: brat i sestra.

Onda kad bi duvala prva oktobarska južina, zamislio bi se on nad hridinom, ispod tamarisa i sam sobom govorio je trudno i uzbuđeno: „Rekoše mi, da ću naći i oca i majku!“

Dok je bio dijete umrla mu majka i baciše ga među ljude, koji nisu mogli nadomjestiti njezine ljubavi i neiskazano dobra njezina pogleda. Ona se je veselila njegovom dobru, a oni su tražili zlo, ne da ga pridignu, nego da ga ukore i ubiju.

Tako je proživio mnogo godina daleko od onih, koji bi bili kadri shvatiti čovjeka u njemu.

Na sve je to on mnogo puta mislio i porodi se u njemu neodoljiva strast za životom. Njega su posjekli i on se osušio, kao panj u gori. Duša je njegova životarila, a srce bilo je veliko, kao planet.

Teško je bilo zatajiti narav, koja se bunila. On je šutio i trpio. Onda se razbolio, silno razbolio i postao je sentimentalniji od jeseni. Trebao je topline, a našao je led u grudima svijtu, koji su bili pozvani, da ga razumiju.

Onda je sve svršilo — Dan ga je žalostio, a u noći osjećao bi svoju dobrotu. Kad bi ona sjela na prozore njegove čelijice, on bi se pitao: Jesam li ja kriv? Vidio je pred sobom neizoranu stazu i strašio se, ko dijete. „Bože moj, da li sva stvorenja imaju od Tebe namijenjenu jednu misiju?“ On je osjećao u sebi oganj i zvanje. Putevi njegovi bili su zacrtani, a njega postaviše na stazu, gdje se izgubio.

Nije imao snage, da se otrgne. On je ipak volio svoju okolinu i to ga je sprečavalo. U društvu bio je veseo, a u samoći je plakao, plakao.

Jednom su mu rekli, da je sretan i vječnost njegova, da će biti lijepa, ko Bog. A on je rekao, da se nada.

Onda se je vratio kući i mislio dugo u noći. Lagao je, da se nada. Za njega se već sve svršavalo. Ideja nije imao, a srce mu je silno krvarilo. Nešto ga je vuklo vani. Želio je da učini barem jedno dobro djelo. Neprestano je sanjario o potrebi jednog života, a bio je slab, ko nemoć. Onda bi sjeo umoran i podbočio rukama glavu tešku od misli i od groznice. I ništa ga nije veselilo, jer su dani slavlja njegova bili odmakli. Nije ih nikada ni vidio, a mladost ga je njegova pozdravljala sjetno i umirala je baš onoga časa u ognjici tiho i neopaženo.

Noć je bila, dobra ljetna noć, puna zvijezda, ko misli njegove pune prosanjanih i neizvedivih sanja. Govorio je, da je uvijek bolji u noći i nadahnutiji, pa je i sada nastojao da se sabere, da klekne i da moli. I molio je onako, kako svaki umorni duh znade da se uzdigne. Pred njega iskočiše svi ideali i svi poletli prigušeni, zatajivani i ubijeni pogledima teškim i hladnim, kao smrt. Sav jedan život pregaranja, koji se bio izdigao na početku njegova shvatanja, iskrisio je sada, gdje je već sve bilo kasno i on se zgražao. Njegova mladost, vitki i lijepi njegov stas, njegove dobrotive, drage i sentimentalne oči prikazaše mu se, kao u portretu slavnoga majstora i bi mu žao sebe i djetinstva svoga. A ono nešto platonsko, od česa je živjela njegova duša, dok god je mogla i neodoljive čežnje dobrih i plavih očiju, i neopisiva sreća zaručnika, muža i oca?

Sve se to provlačilo kroz onu inače vedru i goruću narav. — A tako je bilo svakog dana, svakog predvečerja i svake noći. —

I on je ginuo, a nitko osim sobice njegove, nije znao šta mu bi. Jednog Uskrša reče: Ne mogu! Napiše pismo prijatelju i pripovjedi mu sve. — — Nemoj me prezreti! Teško mi je! Kad čuješ, da sam umro, požali me i reci: Vrijedio je barem, koliko jedan drugi! A, ako ti ne bude teško, dođi katkada, znaš, onamo pod čempresove, gdje u jeseni neprestano jugovina plače. Možda ćeš ipak osjetiti toplinu moje mladosti i ljubavi za sve, što se pregorilo. A, ako ti se sviđi, spomeni me i reci mi:

Vječni Mir!

Česa smeš pričakovati od samega sebe?

(Po dr. P. de Mathies: Gott, dein Nächster und du.)

Od samega sebe pričakuj zelo veliko — ne v tem smislu sicer, da se nespametno povzdiguješ nad druge, temveč v jasnem spoznanju, da sta tvoj razum in volja sposobna ustvariti dosti večje dobrine, kot si pa dosedaj sam od njih pričakoval. Tvoj razum! Moreš li pošteno spričati, da ti je bilo pri vsem tvojem žitju in bitju, delovanju in nehanju vselej samo za resnico? In volja ali je hrepenela vedno le po dobrem, ali si stremel za resnico in jo negoval, kjerkoli si jo spoznal ali vsaj mislil, da si jo našel? Mogoče si samo zato zašel večkrat na dvomljiva strampota, ker se nisi potrudil za spoznanje stvari, ki so bile tudi tebi spoznatne, in si prostovoljno zapustil pota, o katerih si bil pač prepričan, da so prava in si vedel, da je tudi tebi mogoče po njih hoditi.

Spoznanje resnice se vrši stopnjema. Mogoče si se zadovoljil z nizko stopnjo, ko je bilo mogoče se višje pospeti? Tudi volja le polagoma pridobiva nadvlado nad stvarmi. Ali si samemu sebi, svoji pravi krščanski svobodi tam postavljaj meje, ko te je vest spodbujala dalje hoteti in dati širši razmah svojemu stremljenju? Kje drugje si pa mogoče drzno prestopal meje, od Boga postavljene in celo prestavljal tiste mejnike, ki nam jih stavita razum in vera! Uspehi in neuspehi v tvojem življenju, — ali niso v tesnem razmerju s tem, kar si „nameraval“ in „hotel“? Ali bi pa mogli biti uspehi večji in neuspehi manjši, ako bi pravilneje in treznejše razmišljal ter bila tvoja volja močnejša in vztrajnejša?

Tvoji padci in tvoje zmage te uče važne resnice: Ti moreš in moraš sam sebi več zaupati! Naj že bo misel na preteklost zadovoljiva ali neprijetna, prepričan bodi, da moreš od svojih zmožnosti v bodoče mnogo več pričakovati. Ti se niti ne zavedaš ne vseh velikih sil in zmožnosti, ki tiče v tebi! To, kar je dobrega v tebi, se more še neizmerno pomnožiti, slabosti pa bodo obsojene na brezpomembnost, kakor hitro doumeš resnico, da so se le zato bohotno razpasle, ker si podcenjeval svojo odporno silo. Misli na odlične zmožnosti svojega značaja in bodi odločen izrabiti vse ugodne možnosti, ki ti jih nudi bodočnost! Neomajno bodi tvoje stremljenje se razviti v to, kar po svoji srčni želji želiš postati in že samo ta volja se bo izkazala kot močan nagib za nova stremljenja. Zvest si bodi, da moreš vse odstraniti, karkoli bi moglo tvoj napredek ovirati. V tistem samem trenutku, ko si prepričan, da kako stvar, ki si jo spoznal za dobro, potrebno in koristno, moreš tudi doseči, si se že za velik korak približal svojemu cilju. Mnogo ih je med nami, ki stalno pričakujejo, da jim drugi dajo spodbudo in priliko za udejstvovanje, pri tem pa pozabljajo, da vse življenje raste in se

širi iz njih samih. Da bi nas svet blagohotno podpiral, za to nima nikakega, ali pa prav malo interesa. Često je njegova skrb za nas le navidezna. Vsposobljenje za nadvlado nad svetnimi stvarmi je odlično samo naša lastna naloga. Kdor nima zaupanja v samega sebe, bo skoraj opazil, da je le igrača v rokah drugih ljudi, odvisen od njih samovolje in njihovih strasti. Ako bi pa tega ne spoznal, potem je zanj le ena rešitev še: temeljito, bridko razočaranje skoz celo življenje. Dragi prijatelj, ako se ti nekoč primeri, da prav živo začutiš vso praznino in plitkost ljudi, ki te obdajajo, potem pomisli, ali ni prišel že čas, da si zastaviš vprašanje: Bi li ne bilo bolj pametno, da bi gđaj tudi sam od sebe kaj več pričakoval, ne pa vedno vsega le od drugih, ki so mi zde sami podleži in nespametniki? In ako se ti je posrečilo pridobiti zopet vero vase, se ti bo vrnila tudi vera v človeštvo. Na splošno se more reči, da so drugi ljudje to, kar ti hočeš postati. Izvor, življenje, življenjski pogon, zmožnosti, usoda, veselje in trpljenje naših dni, končni cilj, ah — vse to ni niti približno tako „osebno“ in „individualno“, kot marsigdo misli. Človeško življenje bi zadobilo mnogo veselejše lice, ako bi posamezniki samim sebi zaupali več dobrega in ne razmišljali prazno o svojih nezmožnostih ter pričakovali rešitve le od drugod. Toda vendar, pričakujmo le mnogo drug od drugega, toda, šele potem, ko smo se enkrat odločili, zasuti vodnjake polne gnilih voda in se povrniti k izvirku življenja.

Alfa:

Cili in pota protialkoholne akcije.

Boj proti alkoholizmu v naših zemljah ni nov. Na ozemlju Srbije je za desetletja star upliven pokret. Slovenci imamo protialkoholne organizacije in tudi na Hrvaškem je našla protialkoholna misel tal. Uspehi so pa bili v jugoslovanskih pokrajinah tostran Drine v primeri z delom zelo majhni. Sodim, da je temu bilo krivo predvsem dejstvo, da je vodilna inteligenca omalovaževala to akcijo, ker ni mogla doumeti, da je moralna in fizična eksistenca naroda, vse družbe, vse kulture ogrožena od alkoholizma. K temu žalostnemu dejstvu moramo prišteti še slepi odpor bivše vlade proti vsemu, kar je prihajalo od spodaj; protialkoholna akcija, ki je mogla pričakovati uspehov le, če ji je bilo mogoče, vplivati na upravo in zakonodajo, ni našla pri avstrijski birokraciji razumevanja. Priznati je pa treba tudi, da je narodno-politični boj povzil med nami toliko najboljših delavnih sil, da se je mogel le redkokdo izmed onih, ki so razumeli važnost tega vprašanja, posvetiti boju proti alkoholizmu. — Z ustanovitvijo jugoslovanske države je pa stopilo protialkoholno gibanje v novo fazo razvoja. Nacijonalni boj je oslabil, gibalna sila ljudskih množic je postal socialni boj. S tem je dan nov vidik, raz katerega moramo motriti protialkoholno gibanje. Boj proti alkoholizmu ni sam sebi namen, ni ideja, ločena od vseh drugih, ampak je važen in sestaven del socialnega vprašanja, tako važen, da bez njega ne moremo pri nas rešiti socialnega vprašanja. To dejstvo nam pa obratno rodi spoznanje, da je mogoče problem alkoholizma rešiti le v isti smeri in sočasno z izpremembo današnjega družabnega reda.

Akcija proti alkoholizmu kot socialnemu problemu bo šla po dvojni bojni črti: 1. Vplivati hoče na zakonodajo; 2. preosnovati hoče v širokih masah pojmovanje o protialkoholnem gibanju in v zvezi s tem tudi prakso.

Premotrimo ta dva cilja protialkoholne akcije in potem bomo mogli ugotoviti, kak delež naj nosi dijaštvo pri tem delu.

Nov gospodarski red, kot si ga mi zamišljamo, sloni na družabni organizaciji produkcije in konsuma. Družba ima pravico, organizirati vse panoge gospodarstva. Ima tudi pravico, posegati v organizacijo konsuma. Za družbo ne more biti vseno, kako so razdeljena gospodarska bremena in gospodarske dolžnosti. Družba je pa tudi upravičena in dolžna, skrbeti za to, da se narodno premoženje ne razsipa. Če se pa razsipa v eni izmed panog gospodarstva, potem je družba dolžna, postaviti dotično panogo pod svojo kontrolo, jo urediti in preprečiti nadaljno razsipanje gospodarskih sil in dobrin. To more družba storiti, če organizira konsum. Kako ubija alkoholizem gospodarstvo, kako razsipa s človeškimi silami, naj povedo suhe številke. V Jugoslaviji imamo (1920.) okrog 3500 zdravnikov, 20.000 ljudskošolskih učnih sil in 80.000 gostilničarjev. Tako razsipamo z ljudmi. Z gospodarskimi vrednotami pa takole: Na Kranjskem popijejo na leto $5\frac{1}{2}$ milijonov litrov žganja, 13 milj. l. piva in 15 milj. l. vina. V Ljubljani sami je 252 gostiln (in strašna stanovanjska beda).*

In gdo pretehta in izmeri vso boleost, bedo in nesrečo, ki jih ravno v socialno nižjih plasteh povzroča alkoholizem? Ta dejstva nam kličejo z zapovedovalno silo: Ves konsum alkohola mora priti pod družabno kontrolo! Družba mora postopno omejiti število gostiln; država naj dobi pravico, da sme socializirati del gostiln in jih spremeniti v državne brezalkoholne gostilne. To mora postati glavni cilj protialkoholne akcije, v kolikor se obrača na zakonodajo.

Toda pomniti moramo: Leges sine moribus vanae! Vsak zakon, ki bo naperjen proti alkoholizmu, bo ničev, če ne bo korenin v nravnem naziranju vsega ljudstva. Naš kmet in delavec, pa tudi inteligenca mora priti do spoznanja, kako strašno etično, fizično, kulturno in gospodarsko škodo povzroča alkoholizem. Zato mora iti protialkoholna propaganda s podvojeno silo dalje. Njen učinek dozdevno ne bo velik, ker je vse lažje preobraziti, kot dušo. Posebno težak bo boj v Sloveniji, kjer vlada še družabni teror alkoholizma in kjer je edino družabno središče od stoletij sem — liter vina. Zlomiti ta teror in ustvariti nova družabna središča, to je važna naloga praktične propagande.

Kdo bo pa sodeloval pri zakonodaji proti alkoholizmu in pri protialkoholni propagandi? Splošno se misli, da samo abstinentje. (Jaz sam nisem abstinent.) Pri rešitvi tega važnega socialnega problema morajo sodelovati vsi, ki jim je na tem, da se socialno vprašanje reši po krščanskih družabnih načelih. Torej naj sodeluje tudi dijaštvo? Neizmerno važno ulogo dijaštva je pred par stoletji lepo naslikal slavni pedagog Jan Amos Komenský,** ko pripoveduje:

— Ko je stopil Filip Melanchton v razred, je snel klobuk in pozdravil šolsko mladino: „Bodite pozdravljeni, velespoštovani gospodje, doktorji, dekanı sloveči, modri in preudarni gospodje župani, sodniki, uradniki, tajniki, mojstri, profesorji!“ Ko so nekateri od navzočih smatrali to za šalo, jim je rekel: „Ne šalim se, ampak gledam nanje, ne na to, kar in kakšni so zdaj, ampak na to, kar bodo; in gotov sem, da bodo iz te trume izšli taki možje, četudi odleti nekaj plev in tresak.“

Vsagdo izmed nas se mora zavedati, — pleva pač ne moraš biti, prijatelj, — da bo v bodočnosti postavljen na mesto, kjer bo mogel izvajati močan vpliv na svojo okolico, na cel svoj stan, morda zelo direktno na cel narod. In ta moč ti bo dana, ti bodoči inteligent, v roke kot nož: Mogel boš

* Podatki so iz „Trgovskega glasnika“.

** J. A. Kamenský: Informatorium školy mateřské.

z njim rezati kruh — ali ne pa sekati rane! Kruh pravice in sreče boš pa rezal svojemu ljudstvu le tedaj, če se boš z vsemi silami boril za to, da se odpravijo socialna zla, ki tarejo danes naše ljudi, in tudi tebe in mene, četudi ne slutiš najglobljih vzrokov. Med socialnimi ranami je alkoholizem ena najtežjih. Tu mora tudi inteligentni naraščaj zastaviti svoje sile. Kje naj začnemo? Pri nas samih. Kako, — o tem par besed!

Iz vsakega človeka izžarevajo nevidni žarki vpliva na okolino. Človek ki hoče sodelovati v boju proti alkoholizmu, mora imeti sebe toliko v oblasti, da zna odtrgati roko od čaše, ko ve, da ima dovolj. Ni potrebno, da bi bil vsagdo popoln abstinenc; saj protialkoholna akcija ni samo zadeva abstinentov, ampak splošen socialni problem. Sebe moraš najprej organizirati in moraš misel spraviti v sklad s vojo prakso, — potem organiziraj druge! To misel, da se mora vsak član našega pokreta znati obvladati v tem vprašanju, moramo z neusmiljeno doslednostjo izvesti v našem pokretu. Krokarnjev in slabičev ne rabimo.

Druga naša naloga nam vzraste iz spoznanja, da je alkoholizem predvsem socialen problem. V zvezi z socialnim študijem se bomo morali obširneje baviti z njim. Ne toliko teoretično, kot praktično. Ali bi ne bilo umestno, da bi socialni odseki naših akademskih društev izdelali (četudi nepopoln) načrt, kako poglobiti in na nov, učinkovit način izpeljati protialkoholno akcijo? Ne toliko z agitacijo za abstinenco kot s sistematičnim izobraževalnim delom v tej smeri. Druga naloga socialnih odsekov, ki pač nimajo samo namenu, teoretično študirati sociologijo, ampak iskati tudi novih poti za uresničenje socialnih načel, — druga njih naloga bi bila začrtati smernice, po katerih naj se v bodoče giblje protialkoholna zakonodaja.

Mnogo se je pisalo o tem zapletenem vprašanju. Nanj ne smemo zreti s stališča popolne abstinence, ampak z vidika ljudi, ki stremijo za harmonično na radostnem delu zasnovano družbo. Protialkoholna akcija je del našega socialnega programa. Če si doumel, da je alkoholizem ena glavnih ovir socialne sreče in edan izmed najsrditejših nasprotnikov krščansko-socialistične družbe, — dobro. Potem pa tudi: Zgrabi ga!

KULTURNI VJESNIK.

„Slobodna Crkva u slobodnoj Evropi.“ (Georges Hoyan*) Evropa je izmjenila ne samo svoju dosadašnju fizionomiju premještenjem granica, nego je orkan Velikoga Rata promijenio upravo strukturu čitavoga kulturnoga i političkoga života: Ideja je slobode razrušila države, osnovane na filozofiji XVIII. vijeka o političkom suverenitetu, izmjenila je društvene odnošaje i stvorila novu konstelaciju društva.

U ovoj novoj konstelaciji društvenoj i političkoj nalazimo i Crkvu. Crkva se oslobodila tutora o današkim darovima, kao što je bila stara Austrija,

oslobodila se tlačitelja: carske Njemačke i carske Rusije. Na njihovim su ruševinama niknule mlade slavenske države: Jugoslavija, Poljska i Čehoslovačka, koje mogu sada slobodno da razviju svoju individualnost. Njihova je misija da zbliže Istok sa Zapadom.

Orijentacija katoličke Crkve spram Istoka! Ovo je osnovna misao gore spomenute knjige francuskoga kulturnoga historika Georgesa Goyana. Pisac se, kao lični prijatelj Leona XIII., duboko uživio u dalekosežne osnove velikoga pape.

Nastupom pape Benedikta XV. nastavlja se realizovanje osnova Leonovih. Ovom knjigom pisac podržava kontinuitet u ovoj orijentaciji. Papa Leon XIII. je predvidio veliku misiju slavenske rase za širenje Crkve Kristove i poduzeo veoma mnogo, da zbliži Istok sa Zapadom. Sada je položaj Crkve znatno bolji, jer je nestalo onih sila, koje su se postavljale kao glavna zapreka.

Nestalo je „katoličke“ Austrije, koja je od straha pred Slavenstvom gušila, i silom i intrigama, svaki osjećaj zbliženja i umjetno stvarala jaz između katoličkih i pravoslavnih Slavena.

Goyan analizira iscrpivo politiku Austrije spram Crkve i spram ostalih naroda. Pod naslovom „Što je Austrija imala da bude, i što je bila“, prikazuje misiju Austrije, koja joj je bila određena Providnošću. Njezina je misija bila, da ujedini u istinsku bratsku ligu različite narode, kako je to očitovala i konferencija episkopata 1849. Austrija je bila pozvana, da prijatelji različite narode, da oslabi sudar ekspanzivnih rasa i naroda, da pacifističkom politikom pripremi teren za kršćanski život narodâ, i da utre putove uniji.

Međutim Austrija je zabacila tu misiju i postala strašilo od države. Njezinu politiku karakterizuju riječi grofa Faaffe-a, da za dobru vladavinu Austrije treba, „da nitko ne bude zadovoljan“. Zato je bila ona osudila sama sebe na smrt.

Goyan prikazuje osobito iscrpivo borbu Jugoslavena za samostalnost. Karakteristično mu je, da su tu borbu vodili upravo katolički svećenici. Počevši od Vodnika, preko Strossmayera, pa do Kreka i Korošca podaje tačnu sliku našega narodnoga i vjerskoga pokreta. Upravo su pokretači katoličkog pokreta bili uvjereni, da je Austrija zapustila svoju misiju, i da je nužno otcijepljenje od nje.

Pisac prikazuje isto tako s najdubljom simpatijom stanje i gibanje poljskoga naroda. Ova je knjiga ujedno

najtačnija informacija stranom svijetu o nama.

Nestalo je carske Rusije i s njome cezaropapizma, koji je gušio svaki pokret za upoznanjem i zbliženjem pravoslavlja s katolicizmom.

I tako je nestalo zapreka političkih. Nova grupacija slavenskih naroda pruža nade, da će Slaveni prihvatiti svoju misiju. Pravoslavni Slaveni na Balkanu ne trebaju se više bojati, da s katolicizmom ide i dvoglavi orao. Poljaci mogu da pristupe širokogrudno prema Rusinima, a pravoslavne Ruse ne priječi više carska diktatura.

Rimska stolica ide u susret ovoj orijentaciji spram Istoka. Papa Benedikt XV. je osnovao posebnu Kongregaciju za Istočnu Crkvu. Uz reviju „Bessarion“ je osnovao posebni institut, na koji poziva pravoslavne svećenike, da se upoznaju s naukom Rimske Crkve.

Putovi između Rima i Istoka su sada slobodni! Georges Goyan je zadužio ovom knjigom napose nas Jugoslavena, jer nas je prikazao stranom svijetu s puno simpatije upozorujući na veliku misiju, koja nam je Providnošću određena.

Georges.

Izložba Ivana Meštrovića — rujan-listopad. Nakon što smo toliko toga čuli i čitali o njemu iz stranog svijeta, došao je k nama, ali ne onakav, kakav je negda bio. Ne više umjetnik-svesile, energije i nadčovještva, nego umjetnik svjetske psihe, onakove, kakva je u njemu i u modernom ljudstvu. Negda se je zanosio za nacionalnim problemima, za snagom narodnom, koja skrivena ključa i teži za ekspanzijom, a danas se zanosio za duševnim problemima, služeći će se pri izražavanju biblijom. To su dva smjera, koja je sintetizirao u dva hrama. Prvi obuhvata mlađa Meštrovićeva naziranja i nastao je pod dlijetom, kojim ravnaše vrela krv i ključanje mlade snage, a drugi nastaje u doba prevlasti refleksije nad golim osjećajima.

Meštrović je doživio ono, što su mnogi drugi umjetnici doživjeli kod nas,

među njima i Nazor. S Olimpa, gdje gromovi pucaju i oružje zvekeće, spustio se je u mirnu šumu i glomaznu crkvicu. Krivo bi mislio i prenaglio bi se, tko bi mislio, da je postao konvertit. Ne, on je izradio kult modernog čovječanstva bez vjere u nadnaravno. Biblija mu je tek sredstvo, da se izrazi.

S ovog stanovišta treba promatrati Meštrovićevu izložbu, inače je lako pasti u bludnju. Jedino će se na ovaj način shvatiti umjetnički momenat.

Tko bi tražio relijefe i statue, pred kojima bi skrušeno izmolio svoju molitvu, ne će ih naći, ostat će otvorenih ustiju i sažimat će ramenima. Vidio sam ljudi, koji su se grohotom smijali pred Madonama i velebnim Raspelom; a bilo je i takovih, koji su se skandalizovali. Nije ni čudo, ako se uzme u obzir, da su i engleski kritičari pali u bludnju, zamjenjujući neizmjeran bol s karikaturom.

Osim izražaja, koji nije svakome pristupačan, glavni uzrok nerazumijevanju je čudna tehnika, koja ide za tim, da s malo poteza mnogo poda. U mnogo slučajeva nalazi se neizmjeran bol izražena s tri poteza na licu.

Meštrović se služi sa starim gotskim i orientalnim formama, pa mnogi ne zna da nade savez između forme i umjetničke biti.

On ne cijeni potrebitim, da se drži anatomije, pak bi medicinar uzaludno kod njega tražio modele. Tamo ćeš vidjeti mnoštvo nezgrapnih debelih nogu, dugih vratova i visokih kalvarija. Njegovi prsti su predugi, uda bez mišica, a kose i brade stilizovane. Ne drži se proporcija, niti mu je potrebno dovršiti djelo. Glavno je intuitivni izražaj, a forma je sporedna. Posve u duhu Rodinova ekspresionizma. To je uzrok, da se mnogi vrati nezadovoljan, mnogi se nasmije, a mnogi se i skandalizuje.

Da Meštrović nije nikakav asketski umjetnik, da mu biblija i razni religiozni motivi služe za izražaj posve drugih osjećaja i zamisli, nego su to motivi sami, dokazuje pregled njegovih izloženih djela.

„Napastovanje Isusovo“ relijef u drvu. Napasnik je u liku asirskog kralja s tijarom i štapom u ruci nadmoćan i ohol. Isus je bacio ruke natrag u nerвозnom gestu, ali ne u svemoćnom, već u grozničavom. Nema tu ništa božanskoga, sve je maleno i ljudsko, plašljivo i drhtavo. Ne, to nije Isus, to je Meštrović, to je moderan čovjek u strahu pred napašću. On ne vjeruje, da će sigurno pobijediti.

„Mandaljena“. Fino drvo, figurativan relijef, ali ne toliko izrazit kao „Napastovanje“. Iza grijeha treba se pokajati i poniziti u spoznaji svoje ništivosti. Ne treba se obazirati na ljude (licumjerni farizeji), oni zamjeraju, ali se ne će nijedan usuditi da baci kamen na glavu grješnikovu.

„Isus i Samaritanka“ je relijef u gipsu. Izvor vječne spoznaje. Ova vodi do kreposti, do savršenstva. Zato hlepi za njom. Da je postigneš treba nevinnosti i čestitosti u mladosti („Mladić“ i „Djevojka“, drveni relijefi).

„Isus izgoni trgovce“. Tu je Isus sličan onome u „Napastovanju“. U ruci drži karakterističan bič. Trgovci su se poredali u lijanim kretnjama i odlaze bez zabune. Procesijonalno. Meštrović tjera ljude bez osjećaja, mrske filistre iz hrama svoje umjetnosti. Oni su svi jednaki. Ne izdižu se jedan nad drugim, nemaju značenja. Nijesu energični, ni u zlu ni u dobru. „Non ragionam' di loro . . .“

„Djevojka u molitvi“ ne moli. To je očajna duša, što uz krik traži Nepoznato.

Veliki misterij „humanitarne ere“ to je Materinstvo. Meštrovićeve ga Bogorodice dostojno reprezentiraju. On je pokazao duboko uživanje majke u svome porodu. Njezine nade, želje i duboke uzdisaje, njezinu silnu ljubav, što ne preza ni pred čim, njezinu bol i radost. Ideja meterinstva prati nas gotovo kroz sve ostale radnje. Madone su stari gotski ili orientalni likovi visokih glava, dugih vratova i nespretnih nogu. Glave i lica su vrhunac elegancije i ljepote. Također i „Djeteš-

ca". Ostalo treba pustiti s vida, jer je obično nesvršeno.

Čovječanstvo prati bol, patnje i progrošćenje. U boli nalazi ono svoje posvećenje. Njegova je bol silna, neizmjerena. Radost je časak zaboravi, a bol neprestano traje. U dušama male djece, prapošne mladosti i odraslih. Svuda se ona ugnijezdi, posvuda gospoduje. Zato joj Meštrović i posvećuje najviše radnja: „Pietà“, „Polaganje u grob“, „Ecce homo“, „Tužni akordi“ i velebno „Raspelo“ dostojni su izražaji neizmjerne, silne i neutješive boli. Ni tu nema askeze. Ni tu se ne bi vjernik bacio na koljena da moli. Tek oćuti jake utiske, koji napunjavu dušu tjeskobom i gleda, dugo gleda, dok mu glava ne klone na prsa. Sve je jednostavno, u malo linija, ali duboko i silno, što za srce hvata. Bol Madonâ, iscrpljeno tijelo, istaknute kosti, ispućena rebra, mrtvaćko blijedo lice mrtvog Krista, sve je nekud blisko i shvatljivo, puno neizmjerne tuge.

Drvo se prelijeva crno i blijedo — carstvo smrti — Sve nuance se mogu tek u njemu izraziti, zato ga Meštrović najviše i rabi.

Najveće djelo ove izložbe je veliko „Raspelo“. U njemu je Meštrović izrazio bol svega čovječanstva. Napravljeno je sve, osim ruku, od jednog debla. Naprezanje i muka izražena je s dva puta skrštenim nogama i zgrčenom kožom iznad čavala na rukama. Ruke s velikim skoro složenim prstima hoće da obuhvate čitav svijet, a lice naravne smrtno bljedoće, otvorenih ustiju, karakterističnih, napola otvorenih očiju. Najbolje je uspjeli izražaj boli i dostatan je da Meštrovića ovjekovječi. Ovdje bi čovjek mogao da klekne, divi se i plaće, a opet ne da moli. To je glavni žrtvenik Meštrovićeva hrama, a kojemu su uza nj žrtvenici s božanstvima „Maternostva“, „Boli“, „Spoznaje“ i t. d. Nije to hram kršćanske mistike sličan djelima fra Angelica, ali je hram umjetnosti, koja iznosi modernu pogansku dušu umjetnika i njegovih sumišljenika, potpuno shvaćenu i ženijalno proniknutu.

On reprezentira drugi stadij Meštrovićeva rada, u kojemu je napustio kosovski hram, valjda uvidivši, da ga ne će dovršiti. Napokon on pokazuje, da je Meštrović uvijek na visokom stepenu sposobnosti, dapaće da ide naprijed dižući se, ako nije već sada, na prvo mjesto svjetskog Parnasa.

Zagreb, 20. oktobra.

Antun Padovan.

Srebrni spomendan. 27. studena o. g. prošlo je 25 godina, što je Alfred Nobel načinio oporuku, u kojoj ostavlja sav svoj imetak dobrobiti čovječanstva.

Rodio se 21. listopada 1833. u Stockholmu. Već kao 16-godišnji mladić pomagao je ocu oko sastavljanja strjeliva, koje bi bilo jače od puščanog praha. Iza smrti očeve posvetio je veći dio svog života, da odstrani pogibli nitroglicerina i da iskoristi njegovu silnu snagu. Nakon nekoliko nesreća u tvornicama uspije mu g. 1867. pronaći dinamit. Tvornice dinamita bile su doskora rasijane po čitavoj Evropi. Nobelov se imetak silno umnožio, no on je ostao skroman, te je i dalje radio u laboratoriju ili je putovao nadzirajući svoje tvornice. Kada nije radio na izumima, tada je čitao djela pjesnika i filozofa, te dobro poznao literaturu nordijsku, francusku, njemačku, englesku i rusku.

Neumornim radom htio je nešto prinijeti sreći čovječanstva. Rat je držao za najveće zlo, pa je Berti Suttner, koja se u svojim spisima borila protiv oružja, pisao: „Moje će tvornice učiniti prije ratu kraj, nego li svi mirovni kongresi. Kada će naime dvije armije jedna drugu moći za tili čas uništiti, tada će se svi civilizirani narodi zgroziti i raspustiti svoje čete.“ Riječi Pasteurove, da „neznanje ljude dijeli, a znanost ih spaja“ učiniše tako dubok dojam na nj, da je nakanio ostaviti sav svoj imetak onima, koji rade oko svjetskog mira i napretka znanosti. U oporuci nalaže, da se čitav njegov imetak uloži u vrjednosne papire i da se osnuje zaklada, koja će ljudima,

koji su čovječanstvu u prošloj godini učinili najveću korist, podjeljivati godišnje pet nagrada, te su nagrade za najznatnije iznašaće ili izum u fizici, kemiji, medicini, za najbolje literarno djelo idealnog smjera, i za nastojanje oko svjetskog mira. Nagradu, koja iznosi 130.000 švedskih kruna, dobiva najvredniji bez obzira na narodnost. Dosada su znanstvenim nagradama razmjerno najviše nagrađeni Nijemci, a literarnom i mirovnom Francuzi.

Najnoviji događaji pokazase, da Nobel nije poznao čovječje naravi. Napredak znanosti zaista donosi veliku korist čovječanstvu, morala bi tražiti prije svega moralno jačanje volje, kao n. pr. borbu protiv raširenog zla i izrođnje mladeži i naroda. No ipak moramo Nobelovoj zakladi zahvaliti kulturne vrijednosti velikog značenja.

Slavenski Jug*. Polovicom septembra počeo je da izlazi novi književno kritički list „Slavenski Jug“ pod redakcijom Branka Jovanovića. Taj list „imade cilj da širi ideje kulturnoga Preporoda mlade Jugoslavije, da radi u duhu neumrlih Skerlića i Preradovića vežući ju uz ono lepo, veliko i snažno što živi u nama samima“ (Sl. J.: Prva reč 1.) Ajde da! Bože daj!

Dosad su izašla dva broja. Prvi broj je bolji od drugoga, premda tu nema ništa osobita. Čini se, da će se oko ovoga lista sakupljati postariji ljudi. U njemu nema borbenosti. Radovi su bez zanimljivosti, a pjesme starijeg kalupa. Uopće probija neka bljedoća, anemičnost. Sa svoje strane želimo najbolji uspjeh, pogotovo kad pokretači „imadu dosta energije“. Ali strah nas je . . .

Kritika**. „Kritika“, književno-umjetnička revija, zasnovana je na mnogo široj bazi, nego li „Slav. Jug“. Tu imade pretenzija i tu se više. Mladi ljudi, koji preziru sve što je staro i svakoga, koji ih ne razumije. Tim lju-

* Izlazi u Zagrebu, štamparija „Libertas“ d. d., svakog 1. 15. u mjesecu. Cijena 6 K.

** Izlazi u Zagrebu, jedamput mjesečno. Cijena pojedinom broju 1 dinar.

dima nitko ne može da ospori volje za novim pogledima, novim životom i novom umjetnošću, ali oni su previše hohštapperski raspoloženi. Htjeli bi da su aristokrate duha, ali oni to nisu. Gledaju s visoka. Povode se, a ne prodiru u život. Šalju u zapadnu Meku, a naše pustare leže i čekaju. Oni će umrijeti tudi. Doživjet će krah, jer skaču. Grade bez temelja. Ovako se ne može dalje. Njihov polet puzi.

Prvi broj je izašao 10. X. s uvodnikom: Vladimir Vidrić posmatran u mjesecu septembru“, iz pera Nikole Polića. Zanosan panegirik Vidriću, jutrima, večerima, vinu i „barilcima“. „Kritika“ nije glasnik jedne klikke, koja želi samo da više i da grdi nekoga“, a g. Polić kudi čak nekog pretpotopnog kritičara i bradatog gnjavatora, zlobne duše, koji je mogao da opazi u „bolesnim ružama stida“ — „blasfemiju.“

„Ekspressionizam“ od Dragana Bublici je ozbiljno napisan. Najvrednija stvar u „Kritici“. Inače ljudi prate savremene tendencije svjetske književnosti i ljute se na umjetnike, koji se bučno obraćaju katolicizmu. A Kuglia ne mogu, kao ni mi, i bune se proti njega.

Krklec je zastupan s jednom pjesmom, a A. B. Šimić s dvjema. Knjiga ekscentričnih slika od prvoga primorat će nas, da proštudiramo psihologiju pitekologa, a Šimićeve su pjesme: „Bol nebrojenih večno svežih rana“.

Uostalom imat ćemo vremena u ovo jedanaest mjeseci, što još „Kritici“ ostaje života, po jednom proročanstvu, da se bolje s njom upoznamo.

M. S.

Vrelo¹. Zagrebačka orfanatrofska organizacija, osjetivši potrebu posebnoga glasila, koje će udovoljiti specijalno željama srednjoškolskog daštva, izdala je u formi šapirografiranoga manuskripta prvi broj svoga glasila. I ako je ovaj još vrlo neznatan po

¹) List Katol. srednjoškolskog daštva, „Manuskript, god. 1., Broj 1.; 1920.

svom opsegu, ipak je urednik uspio, da markantno zareže smjer, u kojem će se glasilo razvijati. U svim člancima, a osobito u listku, upravo sve gori onim žarom, kojim je gorilo naše đaštvo u predratnim godinama. Poenta glasila je u glavnom religiozna i to je upravo ono, što mu jamči solidni razvoj. Iz religije, kao centru i podlozi života izrasti će posve organski sve ostalo.

Članci urednika Vrane odlikuju se vrlo izrazitim stilom i poželjno bi bilo, kada bi napisao za informaciju našim najmlađim jednu seriju informativnih članaka o razvoju naših glasila, upozorivši na najrazličitije članke u starijim godištim Luči ili citirajući ih u izvancima. Informativni članak od S. Podolskaka: Seljaštvo u Jugoslaviji, vrlo oštroumno analizuje sve momente, koji su u seljaka (osobito zagorskoga) uništili shvaćanje auktoriteta i ulili u nj mržnju spram inteligence. Pisac članka nije istaknuo, da je jedan od glavnih uzroka revolucionarnog raspoloženja našega seljaštva baš taj, što je naš inteligentat prekinuo s tradicijom naroda zabacivši vjeru, te je tako izgubio onu moćnu zajedničku i demokratsku kopču, koja veže seljaka i inteligenta u jednu narodnu cjelinu. Inteligentat, odbacivši svaki auktoritet, podkopao je sam sebi temelje.

Od beletrističkih dijelova bezuvjetno su najjači radovi Vrane. Pjesma „Žetva“ svojom simbolikom i kao iz drva izre-zanim stilom potsjeća na najjačega pjesnika našeg pokreta pokojnog Kuzmu Petkovića (pseud. Roman Tieck).¹ Ako Vrana smogne toliko energije, da dotjera intenzitet svoga unutarnjeg katoličkog života do maximuma, vjerojatno je, da će nam dati prava remek-djela.

Sudeta (—η—) zastupan je, ovdje sa dva smjera i držimo, da je njegov običajni način pjevanja, kada nam daje male genre-slike ili ugodnije iz seoskog života, mnogo bolji, od onoga u „Pričesti“. Ekspresionizmu moramo

priznati, da je formalno obogatio umjetnost, ali je on plod jedne dekadentne generacije, koja izgubivši vezu s Bogom, mora da radi anarhije, koja još vlada u duši, revoltira i vanjske forme. Psihičko raspoloženje ekspresionizma tuđe je našem narodu i zato je svako ekspresionističko djelo u nas ili nenarodno (Meštrović!) ili epigonsko. Stečevinama ekspresionizma služiti ćemo se mi samo kod prikazivanja abnormalnih psihičkih stadija. Sudeta bi morao, ako želi, da njegova poezija bude individualnija, proučavati katol. filozofiju².

Pjesma: Pod hladnim velom, je starijega smjera i mogla bi se poput Preradovićevih uglazbiti. Talenat auktorita te pjesma je više epski, te bi mogao u historiji našeg naroda ili pokreta naći dovoljno motiva za kakav mali epos.

Bilješka o ženskom pokretu sasvim ispravno tvrdi, da ženski pokret, i ako su učenice učlanjene u Ligi, imade sasvim drugu zadaću od muškog, t. j. da sav rad ženskih organizacija mora da gravitira k Materinstvu. Sav stari rad, ofenzivni i obrambeni, socijalni i politički mora u svojim zadnjim konzekvencama biti podređen tom glavnom cilju. Vrlo je karakteristično pismo iz Bosne u kojemu se ističe „Sve, što nas ima, apstinenti smo“ . . . a o pušenju nema ni govora“. Upravo ovo nekoliko riječi su divan dokaz o intuitivnoj snazi katolicizma: kako mladež prožeta njegovim idejama upravo genijalno shvaća, da svaki onaj, koji pije alkohol radi naslade ili koji puši, da se taj djelomice odriče svoje nutarnje veličine; koja željeznom snagom mora svu materiju da upregne u službu Ideje. Sve naše organizacije — a osobito bogoslovske — neka se ugledaju u ovu bosansku organizaciju; neka bude i vanjskih znakova, po kojemu će svatko prepoznati uvjerenog kato-

²) Preporučujemo mu Scheebena: *My-sterien des Christentums* (Herder), knjiga, koja s pjesničkim ušičenjem analizira glavne istine katolicizma.

¹ V: Naše kolo, br. 2; Beč 1914.

lika. Mladež, koja toliku pažnju posvećuje odgoju velikih jedinica, stvorit će velika djela . . . I. M.

Slovani in francoska veda.

Profesorji pariških visokih šol, — Sorbonne, Collège de France, École des langues orientales, École des Hautes Études — ki se pečajo slovanskimi jeziki, so ustanovili poseben inštitut za slovanske študije (Institut d' études slaves). To je neke vrste akademija, ki ima namen ustvariti v Parizu delovno središče predvsem za vse one znanstvenike, ki se pečajo z študijem slovanskih jezikov. Nadalje si je ta inštitut postavil za nalogo, da seznanj francoski znanstveni in literarni svet s slovanskimi zadevami, v kolikor Francozom ni možno črpati iz prvotnih virov.

Delokrog torej presega polje slavistike in inštitut naj bi bil centrala ki bi zapadni svet seznanjala z uspehi in razvojem vsega slovanskega kulturnega življenja. To naj bi bilo nadomestilo za dosedanje, posredovalno delo nemških slavistov. U koliko bodo mogli francoski slavisti nadomestiti veliko organizatorično in ustvarjajočo silo nemških slavistov, ko bodo tvorili most med Slovani in ostalim kulturnim svetom, to bomo šele takrat mogli presoditi, ko bodo govorila dela mesto običajnega pompa. Treba je namreč poudariti, da francoska veda dosedaj slavistike kot samostojno panogo znanstva ni gojila.

Edino Collège de France je imel vseučiliščno stolico za slovansko jezikoslovje, ki jo je že dolgo zasedal L. Leger, znan po svojih zgodovinskih, literarno-zgodovinskih in mitoloških delih. Pač pa ima ruska književna zgodovina dobre strokovnjake in interprete v Francozih. Iz drugih ved so posamezni Francozi posegli na polja slovanskih narodov. Tako je od Čehov slavljani zgodovinar A. Denis napisal o propadu česke samostojnosti veliko delo trajne vrednosti. Tudi primerjalno jezikoslovje se je moralo pač pečati s slovanskimi narečji, tako kot s tatarskimi idiomi. Toda če vse to

fragmentarno in nesistematično delo seštejemo, ne bomo mogli trditi, da se je francoska veda z vidnimi uspehi pečala s problemi slovanskih jezikov in slovanske kulture. Francozi so sami čutili, da so bili najmlajše in sveže sile slovanskih kultur izključili iz svoje vede in si s tem zaplankali sto širokih in globokih obzorij. Plod tega spoznanja je Institut. Je strogo nacionalen zavod. Člani smejo biti samo Francozi, v upravni svet morejo biti voljeni samo profesorji pariških visokih šol. Širši upravni svet inštituta je sestavljen tako, da sede v njem poznavalci vseh slovanskih narodov. Čehe zastopajo Denis in drugi, srbo-hrvatske razmere poznajo Aug. Gauvain, znani urednik, V. Berard, in G. Millet, profesorja École des Hautes Études. Številno so zastopani poznavalci ruske vede, tudi Poljaki in Bolgari imajo svoje predstavnike.

V delovnem načrtu si je postavil inštitut dvojno nalogo: strogo znanstveno raziskovanje in praktično, informativno in poljudno znanstveno delovanje. V najkrajšem času začne izhajati Revue slave, znanstveno glasilo, ki bo informiralo francosko javnost o slovanskih zadevah v najširšem zmislu besede. Institut pripravlja tudi prevod zgodovine srbskega naroda, živlienskega dela K. Jirečka.

Tako bo na zapadu vzniknilo novo ognjišče slavistike in slovanskih ved v obče, vstali bodo novi strokovnjaki in zgrajen bo nov most med Slovani in zapadom. Ustanovitelje inštituta je — po besedah Denisovih — vodilo splošno stremljenje francoske vede, da postane Francija resnično in žareče središče dela in raziskovanja in da si tako zasluži in obdrži današnje simpatije sveta.

S svojimi deli hočejo prispevati h temu, da ne ugasnejo topla čustva prijateljstva posameznih slovanskih narodov in da bo Francija dobro gospodarila z njimi. —

Mi bomo brez radostnega vzburljenja hladno čakali na delo in uspehe in po njih si bomo ustvarili sodbo.

M. F. A.

ORGANIZACIJA.

Za duhovnu obnovu.

K svetim vrhuncima. „Probudi se mirno, odmah ćeš prepoznati moj glas. Ja sam pjevao uz tvoju kolijevku. Ja sam rođen u kraju svjetlosti i ona me je poslala k tebi. Nek te ne zablješti moj sjaj, kad razklopiš oči; moje su šare slabi otsjev Sunca, na kojem sam se razvio. Lagan sam kao zrak, što ga ti izdišeš spavajući. Ova zemlja nije moja i ja je se dotičem samo vrškom svojih krila; no cvijeće me zove, kad me opazi u visu, i kad mu se približim, otvara mi svoje mirisne čaške. Marija, Marija, Marija, probudi se mirno!“

Tako pjeva čudni kolibrić nad nedužnom djevojkom u „Evi i Mariji“, jednoj od „Neobičnih priča“ E. Hello-a. Pjesma Milosti, što češće krijepi osjetnim načinom dušu, koja se penje k svetim vrhuncima. Radost, koja zasladauje teškoće puta, o kojoj se ljudskim jezikom može samo tepati, o kojoj ne može imati pravoga pojma van onaj, što ju je osjetio. Hoćeš li, da je nađeš? Cilj znaš: savršena ljubav. Treba da samo junački stupaš k njemu.

Put, koji vodi na tu visoku planinu, pri dnu je osobito strm i tu je vrlo lako s njega skliznuti i dopasti teških rana. Njim idu početnici u duhovnom životu. Oni su se oslobodili teškoga grijeha, ali kako su u njih još jake strasti i slabšašne kreposti, a milost gori kao nevelik plamećak, to su u većoj opasnosti, da smrtno sagriješe.

Tu se valja rvati s preprekama, valja nadvladati, vezati i pitomiti nagone, požude i strasti, jačati još nejačku ljubav. U tom se poslovanju duša sve više čisti, i s toga se taj dio zove put čišćenja. Tko se na njemu nalazi, mora poglavito nastojati, da se ne samo očuva od teška prestupka, već da što više umanj i pogibao takvih prestupaka za budućnost. To je prvi i najniži stupanj ljubavi. Nalazi li se barem na njemu?

Prevalivši taj put, dospiješ do manje uzbrdice. Sjedneš da se odmoriš. Tu te vrlo lako snade napast: Čemu ići dalje? Dosta sam se popeo. Popustiš li joj, gotov si: ne će dugo potrajati, i ti ćeš se skotrljati. U duhovnom životu nema stajanja: ako ne ideš napred, ićeš nazad. Ideš li pak marno naprijed, osjećaš, da je lakše. Strasti su prilično svladane, borbe nisu tako mučne, nije toliko opasnosti, da padneš. Kreposti se lakše vrše, ljubav je veća, ali ne tolika, da bi svojevoljne male grijehe suzbijala sa lakoćom. Ipak se tu u duši sve više razdanjuje, ona

se sve više spoznaje, kakva treba da bude, sve više ljubi taj ideal. Milost sve dublje prodire u srce, o njezinu se svjetlu sve bolje razabire prašina nesavršenosti. Taj se stupanj zove put prosvjetljenja.

Putnik se napokon popinje k samim vrhuncima planine. Lavovi, medvjedi i vukovi strasti posve su savladani i ukroćeni, kreposti su jake, lako i radosno vrše sve, što traži njihova kraljica ljubav. Duša se u svemu podlaže volji Božjoj, t. j. nada sve točno vrši zapovijedi Božje i crkvene, dužnosti svoga staleža i sve, na što je nuka milost; snosi vedro i veselo svaku nevolju, što je Bog pošalje. Niti je sreća uznosi, niti nesreća poništava. Ni bučnoj radosti, ni prevelikoj žalosti nema mjesta u njoj. Ipak na sam vrhunac savršenosti ne može čovjek za života da pišpije, jer mu nije moguće, da bude upravo bez svake nesavršenosti, dok je živ. I dokle velimo za one, koji se nalaze na ovom stepenu, da su savršeni, uzima se ta riječ relativno, koliko znači savršenost zemaljska. Na tom se putu duša združuje s Bogom po savršenoj ljubavi, te se on i zove put združenja. Koji se k tim visinama uzdiže, oni su duhovno zreli, stalni, otvrdnuli u dobru.

Eto svetih vrhunaca, eto puta k njima. Budeš li po njem stupao, slušat ćeš i ti pjesmu Kolibrića, ko i Marija kod Hello-a, koja zbori nebeskoj ptici: „O, mili moj, ti si me čekao na planini. Čula sam šum tvojih krila i došla sam. Ti treba da me naučiš govor cvjetova i da mi pričaš čudesu domovine, koju toliko ljubim.“ Tu ćeš shvaćati „Pjesmu nad pjesmama“, koju senzualisti skvrne, tu ćeš kliknati s Francis Jamnesom: „Ja te ljubim, Duše. Mojom je dušom duša Kantika . . .“ — o —

Internacionala.

Nova orientacija njemačkoga društva. (München koncem listopada 1920.) U srpnju ove godine sastalo se sveukupno njemačko društvo na kongresu u Göttingenu. Na ovom je sastanku izbila na javu nova orientacija, upravo sasvim prekida sa starim tradicijama. Kako je poznato, njemačko je društvo prije rata bilo upravo jedna kasta, koja je imala svoja posebna privilegija. Svaka povreda časti rješavala se dvojejom. Ta zemlja uzorne birokracije, koja je i među svoje društvo unijela onaj nedemokratski duh kaste i privilegija tako, da je tek rat ili bolie slom Njemačke srušio ovo nesavremeno poimanje

među daštvom. Na tom je skupnom sastanku daštvo zaključilo, da se odriče svojih privilegija i da drži, da se povređenoj časti ne može oružjem dati zadovoljština. Mačevanje će se unaprijed gojiti samo za odgoj tijela.

Da uopće možete razumjeti, kako je moglo doći do jednoga zajedničkoga sastanka sviju dačkih grupa, moram Vas izvijestiti, da se Nijemci iza sloma osjećaju silno potištenima i osamljenima u Evropi.

Versailleski ih je mir uvjerio, da ih Evropa želi uništiti. Prirodni nagon za samoodržanjem diktira im kooperaciju i zajedničku saradnju u općim nacionalnim stvarima. Ista pojava, koja je i jugoslavensko daštvo za vrijeme rata i prevrata natjerala na zajedničku suradnju. Obustavljen je svaki kulturni boj, a u znak pomirenja i priznanja rada njemačkoga katoličkoga daštva bio je izabran predsjednikom toga zborovanja Auel, katolik.

Agresivnosti njemačkih liberalaca prema katolicima posve je nestalo. To se odrazilo i u rezoluciji, koja je na tom sastanku primljena, a kojom se traži da teološki fakultet ostane i nadalje na univerzama pa i onda, ako se provede rastava Crkve i države. Interesantna je motivacija, kojom je popraćena ova rezolucija. U njoj se naglašava, da bi se ukinućem teološkog fakulteta pogodile ne samo Crkva, nego baš u prvom redu i univerze, jer univerze imaju da budu rasadnja zajedničke kulture čitavoga naroda. Prema svemu vidi se, da među njemačkim daštvom prevladava nacionalna orijentacija. Ovaj nacionalni ton među njemačkim daštvom isprepleten je jakim naglašavanjem kulturnoga momenta. Katolici daju posebnu boju čitavoj orijentaciji, jer je njihova organizacija jedina, koja diže idealizam i polet klonuloga daštva. — W —

Katolički mladinski pokret u Kanadi — Iza mariborskog tabora stupila je Liga u vezu s mnogim dačkim organizacijama svijeta, pa čemo prema tome od vremena do vremena donositi izvještaje o katoličkim pokretima u stranome svijetu. Katol. pokret u Kanadi datira od god. 1903. Englezi ukinuše te god. konfesionalne francuske škole u provincijama Nouveau Brunswick, Manitoba, Alberta i Saskatchewan. Taj čin je probudio tamošnji francuski narod, koji je polako zaboravljao na svoj jezik i na svoju vjeru. Mladež započe narod nacionalno i religiozno osvješćivati i raspiri pokret, koji ima mnogo doirdirnih tačaka s ilirskim pokretom. Osim toga mladež se stade organizovati po direktivama enciklike Pape Leona XII. i započe snažnim socijalnim radom. Danas imaju u Kanadi već preko 100 franc. katol. organizacija, koje su učlanjene u „Association Catholique de la jeunesse Canadienne — Française“. Cilj ove organizacije je raditi za vjeru i za francusko-kanadsku rasu. Sredstva su: pobožnost, studij i socijalni rad. Njihova pobožnost ima socijalni karakter: priređuju veli-

čanstvene vjerske manifestacije, idu korporativno k sv. Pricesti, organizuju egzistencije i t. d. Njihov studij je više praktičan. Studiraju socijalne prilike svoje okoline te od vremena do vremena šalju tačne statističke podatke centrali u Montréalu. Ta centrala neke vrsti je statistički sekretariat, čiji su podaci često mnogo tačniji od državnih. Uz karitativni rad u organizacijama sv. Vinka šire francusku pjesmu u narodu i drže pučka predavanja. Prema izvještajima iz Kanade vlada upravo neopisivo oduševljenje u redovima katoličke mladeži. Znanstvena djela, koja su izdali članovi tih organizacija svjedoče, da iz njihovih redova izlazi duševna elita toga naroda. U zadnje vrijeme započeli su studirati temeljito agrarno pitanje i osnivati agrikulturne škole. Nastoje, da trgovinu dobiju u svoje ruke, jer kapital danas zarobljuje narode; i po ekonomskoj neovisnosti osiguravaju narodi sebi svoju slobodu i svoju trajnost¹.

Agronomi i eksportni akademici, koji reflektiraju na solidnu stručnu naobrazbu i boravak u Kanadi, neka se obrate na „Association Catholique de la jeunesse Canadienne — Française. Montréal; 90, rue Saint Jacques.

Ex Oriente.

Ujedinjenje srpske crkve i uspostava patrijaršije. Putevima, kojima je pošla ruska pravoslavna crkva poslije pada carističkoga apsolutizma u svojoj vanjskoj reorganizaciji, slijediće i srpska pravoslavna crkva. Ruska je crkva, kako je poznato, još god. 1917. promijenila, ukinućem sv. sinoda, stariju formu crkvene organizacije i uspostavila na crkvenom saboru u Moskvi patrijarhat. Prvim je patrijarhom izabran Pihon čovjek sveta života, koji je namah velikom odvažnošću izrekao prokletstvo nad boljševicima i čije zasluge za probuđenje vjerskoga života, osobito u Moskvi, nijesu malene.

Političkim je ujedinjenjem sviju pravoslavnih Srba u jednoj državi postalo akutno pitanje ujedinjenja pravoslavnih crkava, a s time u vezi i pitanje „jedne religijske svesti i crkvenoga jedinstva“. „Ko zna možda je našem narodu i sudeno, da u istoriji najviše i poradi na ujedinjenju katoličke crkve s pravoslavnom zbog braće, koja tim crkvama pripadaju“ (Dr. R. Kazimirović, „Srpska Crkva“ g. 1920. br. 1-3 19). Nema sumnje, da se u provođenju ujedinjenja srpske crkve i uspostave patrijaršije vodio račun i o ovom važnom momentu. „Da bi se taj ideal t. j. uspostava religijske svesti i crkveno jedinstvo postigao, neminovno je potrebno, da se samo naša pravo-

¹ François Vesine u knjizi „Notre jeunesse (Traet Nr. 1., Montréal 1919).

slavna crkva u novoj državi potpuno u nificira" (Dr. Kazimirović, ibid).

Nakon uspješno vođenih pregovora sa carigradskom patrijaršijom uz rekompensaciju od milijun i po franaka, ustupila je vasiljenski patrijaršija srpskoj crkvi eparhije u Staroj Srbiji, Bosni i Hercegovini i nakon što je postignuto otcijepljenje dalmatinskih eparhija od bukovinske metropolije, potpisao je Regent 17. juna o. g. ukaz o ujedinjenju srpske crkve. Pitanje, da li će se nova patrijaršija, koja je imala da stupi na čelo autokefalnoj srpskoj crkvi biti beogradska ili karlovačka metropolija, riješeno je u korist posljednje, te je na 12. rujna karlovačka metropolija svečanim načinom proklamovana po samom Regentu patrijaršijom čitave srpsko-pravoslavne crkve. Prvim je patrijarhom izabran beogradski metropolit Dimitrije.

Ujedinjena i po patrijaršiji reprezentirana srpska crkva zauzima iza ruske po veličini teritorija prvo mjesto na Istoku. Pored rješavanja pitanja unutarnje organizacije, sprema se srpska crkva i na 8. vasiljenski sabor, koji bi se imao održati g. 1921. u Carigradu, na kojem bi, prema vijestima iz Beograda, imalo doći do ujedinjenja anglikanske i pravoslavne crkve.

Kršćanski pokret među srpskom omladinom. Započet je još 1844. u Engleskoj, unesen g. 1911. u Srbiju pod imenom „Studentska Hrišćanska Zajednica“. Društvo hoće da prema izlaganju sv. Pisma kod svojih članova i drugdje proširi carstvo Kristovo, a stoji na nekom opće kršćanskom stajalištu, te prima u svoje redove članove svijlu kršćanskih konfesija. Osobito se članovi zagrijavaju za altruizam.

Društvo ima svoje ogranke u Beogradu, Skoplju, Kragujevcu i Tetovu. Ove je godine osnovan i ženski kršćanski pokret. Čitava je ova akcija dosada ostala ograničena na mali broj članova te prirodno nije ni stekla vidnijeg utjecaja na javni život. N. K.

Socijalno gibanje.

Do ostvarenja harmonije klasnih interesa. Njemački socijolog R. Michels postavlja tezu (Probleme der Sozialphilosophie, Leipzig 1911), da je osnovni elemenat svake kooperacije negativan: boj protiv neprijatelja. Samo na vulkanskom tlu nezadovoljstva, mržnje, žalosti i boli može nastati solidaritet interesa. Njegov je osnovni princip antagonizam.

Katolička je nizozemska akcija za vrijeme velikih socijalnih kriza, što potresaju temeljima društvenoga reda, pokazala da stoji na visini vremena. Ona je vlastitom inicijativom spasila čitavu Nizozemsku od valova socijalne revolucije, kad je u novembru 1918. onako sjajnom protuakcijom osu-

jetila Troelstrin pokušaj revolucije. Ona je tada samo spasila stare zaklade, da na njima izgradi pozitivne zahtjeve kršćanskoga solidarizma.

O Uskrsu prošle godine pošlo se dalje, naviješten je osnutak „središnje rimokatoličke lige profesija“ kao i kongres profesija, koji bi imao redigovati tačke kolektivnoga radnoga ugovora. Tako je nizozemska katolička akcija porušila gornju tezu R. Michelsa, koja je razumljiva za sve one, koji ne priznavaju kršćanske pravde i ljubavi kao faktor, na kojemu se može izgrađivati gospodarski društveni red. Ova je velika reforma zamišljena na temelju zakona kršćanskoga solidarizma, jer je i sam nizozemski episkopat potvrdio pravila središnjega vijeća profesija.

U srpnju 1919. sastao se „kongres profesija“ i prihvatio rezolucije za kolektivni radni ugovor. Zatim se odmah pošlo na realni rad. Punom se parom počela širiti „strukovna vijeća“, u kojima se uz sudjelovanje poslodavaca i radnika uređuju odnosi između rada i kapitala. Da ne budu u rješavanju znatnih ekonomskih pitanja oštećeni interesi konsumentenata, dodano im je „vijeće konsumentenata“ kao socijalni regulativ. Strukovno vijeće kao i vijeće konsumentenata sačinjavaju vrhovnu socijalno ekonomsku legislativu za katoličku Nizozemsku: „središnju rimokatoličku ligu profesija“ U njoj su dakle na osnovu kršćanskoga solidarizma zastupani svi staleži, pa tako već eto ima Nizozemska zdravu jezgru ekonomskoga parlamenta. Najznatnije je u svemu tomu simpatična činjenica, da se čitava akcija spontano razvija iz svih slojeva katoličke nizozemske manjine, a taj je put najbolji za rješenje velikih socijalnih problema.

Tako eto malena katolička Holandija pokazuje put do ostvarenja harmonije klasnih interesa! N. K.

Iz bogoslovskog sekretarijata.

1. Zbor dohovne mladeži „Ferkić“ iz Crikvenice otišao je na studij u Innsbruck.

2. Jednako odoše svi članovi Zbora dominikanske duhovne mladeži „Aquinac“ iz Dubrovnika u Rim na tamošnju internacionalnu univerzu „Collegio Angelico“. Tu će naši drugovi nastojati, da osnuju svoj Zbor, da talijanskom katoličkomu dštvu prikažu početak, razvoj, sadanje stanje, te smjernice našeg pokreta. Prema tome će i pratiti kretanje njihovog dštva, te Ligu o svemu obavijestiti. Na odlasku pozdravljaju ostale bratske Zborove sa željom da ustraju na utrojam putu, eda naš budući svećenički naraštaj bude u svemu za i izvan sakristije sô naše zemlje i svjetlost našega naroda. Odbor Lige zaključio je, da „Aquinac“ — bude li moguće u „sadanjim“ prilikama — zastupa Ligu kod katoličkoga taljanskog dštva.

3. Zadarski bogoslovi (njih 21) nalaze se sada u Sarajevu i tu osnovaše svoj „Zbor dalmatinske duh. mladeži.“ J. M. sekretar.

Iz srednjoškolskog sekretarijata.

Što treba pisati? Kada se šalju izvještaji, valja u njima javljati o životu u organizaciji. To znači javljati misli, kojima se bavite, svoja iskustva bilo dobra bilo zla, svoje uspjehe i neuspjehe. Javljajte sve, što Vas nadahnjuje, što Vam daje poleta. Ne smijete pisati onako s visoka i vrlo općenito n. pr.: „Praznici su završili i mi ćemo uz Božju pomoć opet započeti. Nadamo se najboljem uspjehu, ako ovako nastavimo, kako smo počeli.“

Koja je svrha izvještajima? Svrha je, da sekretarijat upozna faktično stanje i dobije pregled, da eventualno ono, što se pokaže uspješnim kod jedne organizacije, preporučiti drugima ili da upozori na ono, što se do-sele pokazalo nevaljalim.

K o životvorenju službene knjižnice. Kako je već svojedobno pismeno objavljeno svim organizacijama, neka se uvede ove godine u organizaciju službena knjižnica kat. pokreta. O svrsi te knjižnice nije potrebno da ponovno govorimo. Budući da je daleko vrijeme, kad bi mogli najednom nabaviti sve znatnije katol. knjige, bilo znanstvene, bilo beletristične, uz jeftine cijene, to valja odmah pristupiti barem njezinom djelomičnom oživotvorenju. Svaka organizacija dakle neka naruči odmah (ako već nema) za svoju knjižnicu: 1. Excelsior (cijena 12 K odnosno 20 K); 2. Kontardo Ferini (4 K); 3. Vl. Solovjev (12 K); 4. Ušeničnik: Principi socijologije (10 K); 5. Krek: Slovenci (5 K); 6. „Savremena pitanja“ I. serija (20 K); 7. Gregec: Kršćanstvo, liberalizam i komunizam (2 K) i t. d. Osim tih knjiga knjižnica neka ima i „Zoru-Luč“. Daljni popis slijedi.

„Zoru-Luč“ prama zaključku predst. sastanka i upr. odbora Lige mora držati svaki naš organizovani srednjoškolac. Na to ponovno upozoravamo one, koji se još nijesu pretplatili.

Đački dan. Svim je organizacijama poslana uputa i materijal za jedinstvenu proslavu kat. đačkog dana. O moralnom i materijalnom uspjehu proslave ima se odmah javiti Sekretarijatu, da se mogne sastaviti generalni pregled proslave u čitavoj domovini.

Dopisivanje. Drago nam je konstatovati, da se dosad javilo po više puta preko četiri petine organizacija. Dok se ne jave i ostale, nemoguće je dati detaljni izvještaj o radu. Nadamo se, da ne spava ni ona preostala petina.

Prigodom dopisivanja pokazalo se nezgodnim pošiljanje pisama na pojed. ljude u sekretarijatu, te odsad neka organizacije

u saobraćaju sa Sekretarijatom šalju sve na adresu: Srednj. sekretarijat Jug. kat. đačke Lige - Zagreb, Pejačevića trg 15 I.

Sekretar B. N.

Iz ženskog sekretarijata.

Molim sve org., da izrade pravila, u kojima se valja obazrijeti na sve potrebe organizacije. Izrađena pravila imaju se poslati sekretarijatu u svrhu izgradenja zajedničkih pravila.

Dužnost je svake org., da u ime članarine šalje J. K. D. Ligi godišnje 2 K za svaku organiziranu učenicu. Ne zaboravite na tu dužnost, družice, nego je, kao i sve ostale, savjesno i potpuno izvršite.

Sokol je utjelovljeni liberalizam. Na javu nekih družica, da profesori uvelike agitiraju za nj i preporučuju im, da se u nj začlane, saopćujemo, neka najradikalnije odbiju te preporuke, a za uzvrat neka što agilnije rade u gimnastičkim sekcijama, ako takove imaju, a ako nemaju, neka ih odmah osnuju.

Sve organizacije neka što češće dopisuju sa sekretarijatom, da mu tako uzmognu dati jasan prijedlog o množini i kvaliteti svoga rada.

Đački svijet.

Đački ferijalni savez in mi. Katolički akademiki ljubljanske univerze se te dni pripravljaaju na obćni zbor podpornega društva jugoslav. akademikov in Ljubljani. Med prvimi vprašanji se nahaja vprašanje Đačkog ferijalnog saveza (Đijaške počitniške zveze). Ker skuša nastopati ta ustanova kot ferijalna organizacija vsega jugoslov. dijaštva, hočem na kratko pojasniti, kaj je ta savez in istini in kakšno stališče mora kat. dijaštvo napraviti temu savezu zavzeti.

Danes ni nobena skrivnost, da je Đački ferijalni savez ne samo po imenu, ampak tudi po svojem značaju naslednik „Počitniške zveze“. Dasiravno si je ta „Počitniška zveza“ ogrnila plašč nadstrankarstva, jo je gledalo kat. dijaštvo vendar z nezaupanjem. To nezaupanje je imelo svojo glavno koreniko v našem naziranju in ferijalnih organizacijah, po katerem morejo biti iste vedno tudi kulturne.

Shod svobodomiselnega dijaštva, ki se je vršil lani v Celju, pa je pokazal počitniško zvezo v oni luči, v kateri smo jo mi vedno gledali.

V resoluciji, v kateri se poje „hosana“ sokolstvu, in isti resoluciji in vzporedno s izjavo o sokolstvu, se ogreva svobodomisleno dijaštvo za počitniško zvezo, ki je nosila takrat že mamljivojši naslov: „Đački ferijalni savez.“ Nam ki vemo, da svobodo-

mislelci na svojem sastanku strogo kulturnega značaja pač niso imeli vzroka ogrevati se za neko nadstrankarsko organizaciju, ki bi slednici mogla kot taka koristiti tudi „klerikalcem“, gornje dejstvo, zadostuje, da se s to organizaciju ne bratimo.

Da nas naše mnenje ni varalo, nas je k malu verovalo dejstvo, da se je iz izrednim „heroizmom“ zavzel za Đački ferijalni savez vodja svobodomiselnega dijaštva pravnik Anže Novak, oseba, ki nam pač ni mogla garantirati, da ho ferijalni savez posloval nadstrankarsko. Pisanje „Studentskega Glasnika“, ki ga je pravnik Novak urejeval in po večini tudi pisal, je jasno pokazalo, da je od prav. Novaka zamišljen ekonomski savez, kojega sekcija je bil tudi ferijalni savez, nadstrankarski le toliko, v koliko se ni branil denarnih prispevkov kat. dijakov.

Vse nadaljno delo prav. Novaka, ko se je na stroške ljubljanskega podpornega društva vozil po Bosni, Banatu . . . , kjer se menda nahajajo tudi „vseučilišna“ mesta, da organizira F. S. i t. d., vse to delo, ki so ga ljubljanski kat. akademiki opazovali prav od blizu, nas je verovalo, da o kakšni iskrenosti od nasprotne strani ni misliti in da je Đački ferijalni savez le sredstvo za dosego ciljev naših svobodomiselcev.

Zato je ljubljanska kat. akad. omladina napovedala temu savezu boj. Na vseh običnih zborih P. D. J. A. je nastopala proti njega četrti sekciji. Z eno besedo: Kat. Akademiki so videli v ferijalnem savezu organizaciju svobodomiselcev.

Našel bi lahko še nebroj drugih momentov, ki bi nam v nadstrankarsko Đačkoga ferijaln. saveza še bolj osvetlili. Za nas zadostujejo podani argumenti.

Sedaj je jasno tudi naše stališče napram temu savezu. Mi imamo naše stare preizkušene ferijalne organizacije. Programom teh organizacij bomo sledili, v kakšnekolik kompromise s našimi načelnimi nasprotiškimi tam, kjer je to apsolutno nepotrebno, se pa ne bomo in se ne smemo spuščati. Prepričan sem, da je v naših vrstah še zadosti idealizma. Materijalne ugodnosti, ki si jih bomo znali tudi mi izvojevati in s katerim nas izjavljaju v svojo organizaciju, v prihodnje ne smemo biti merilo naše načelnosti.

Tjelovježbene sekcije i naša ideologija.* Franc Terseglav¹ izrekao je u kat. kasinu u Zagrebu nakon svoga šestgodišnjega boravka u Rusiji ove riječi: „Ruski lajkat² vrlo je sklon zapadnoj crkvi i pri-

* Motto: *Exultatio iuvenum, fortitudo eorum* (Prov. 20-29).

¹ F. Terseglav je slov, kat. publicista i jedan od utemeljitelja orlovskih organizacija.

Tema predavanja, što ga je u Intimnom klubu održao, je: „O ruskom pravoslavlju“.

² Ovaj se u Rusiji više bavi relig. problemima od sveštenstva.

znaje, da je ta crkva više učinila za proširenje kršćanstva od njihove. Vide, kakovu je veličanstvenu pobjedu ona iznijela nad Ghibellinima i racionalistima, a Leona XIII., i ako ga još slabo poznaju, ipak ga štiju, jer je ovaj htio da kršćanstvo prizna sav javni život.“ Predavač je istakao, da se Rusi upravo dave aktivnoj snazi naše Crkve, koja se ne bavi samo kulturom duše poput njihove, već prožimlje sav javni život i to: od karitativnih društava do političkih stranaka.

Usporedivši bit naše Crkve s pravoslavljom, odmah vidimo, da je po njihovom shvaćanju religija samo stvar duše, dok je materija — tijelo — posve inferioran objekt, koji treba uništavati. Naše je stanovište sasvim drugo: katolicizam jest, kako i sama grčka riječ *καθολικός* kaže, universalan; t. j. on nije samo za cijelo čovječanstvo, već on posve (per totum) prožimlje i čovječju dušu i njegovo tijelo. On se prema tomu istom ljubavlju brine za tijelo kao i za dušu. Posve je krivo mišljenje liberalaca, da je kršćanstvo negacija života; naprotiv kršćanska askera traži, da svoje tjelesne sposobnosti tako razvijemo, da bez velikih poteškoća tijelo svlada najveće otpore.³ Katolička askera upravo imperativno traži od nas, da sistematskim svladavanjem svojih strasti, tijelo tako očelimo, da duh i volja mogu s njim ravniati posve samostalno. Nažalost su katolici upravo ovoj snazi katoličkog života svračali premlao pažnje: kako li se često vidi. Kako dobri katolici zanemaruju njegu tijela, kako idu zgrbljeni, često i nečisti. Imade ih mnogo, koji se uslijed svoje debljine jedva pomiču smjesta. Da takovi katolici ne koriste katolicizmu, to je posve naravno. Uzaludno je svako pripovijedanje o katol. istinama, a k tomu vanjštinom odbijati svoju okolinu! Već prije nego li su bila napisana evanđelja i izgrađen genijalni kat. filozofski sistem, živio je katolicizam u Isusu Hristu i njegovim učenicima.

Osnatak tjelovježbenih sekcija imade u prvom redu tu misiju, da i tijelo odgojimo. Lijepim i discipliniranim istupom gentleman-skim i viteškim ponašanjem naše će daštvo u javnom životu agitirati za predivni stil naših ideja.

Upravo mirnoće i stila nema na Balkanu kuda god dođete, vlada nečistoća, korupcija,

³ Meštrovic kao reprezentant čovječanstva, koje je otpalo od Boga — i ako kod njega već vidimo čežnju za velikim spoznajama — tehničkom virtuoznošću prikazuje u svom reljefu „Hrist kod Marte i Marije“, Hrista kao izmučenog ružnog isposnika, — Ovo prikazivanje je karakteristično za krivo shvaćanje askeze. Askeza naprotiv stvara lijepa tjelesa, jer harmonički odgoj duše harmonički preporada tijelo. To dokazuju lijepe pojave svetaca i njihov upliv na likovnu umjetnost.

nervoznost i desorijentacija. Naše je daštvo pozvano, da svojim nastupom unese veliki stil u naš javni život. Naše društvene prostorije moraju biti uzorno čiste, a naši članovi tačni u izvršivanju obećanja. Iz naših organizacija moraju sjati zrake novoga života u naš javni život: one moraju u sebi realizirati buduću kršćansku Jugoslaviju.

U uskoj vezi s asketskim značenjem naših tjelovježbenih sekcija je apstinentско pitanje. Naš apstinentски pokret se mora bitno razlikovati od liberalnoga pokreta. Nekatolicima je socijalna misija alfa i omega, dok su za katoličkoga apstinenta nadnaravni motivi primarni: on je apstinent, jer je time apsolutniji gospodar materije i može intenzivnije zaroniti u dušu Isusa Hrista, te može samostalnije promatrati djelovanje Boga u onakrozozmu i čovječanstvu. Radi tih motiva se preporučuje svakom kat. daku apstinencija.

Socijalni učinak nastaje posve automatski (Mt. 6/33). O pušenju ne bi trebalo ni govoriti: ono je luksus i strast i svaka velika jedinica u katol. pokretu morala bi posve ignorirati tu ludoriju.⁴ Tko je imao prilike za vrijeme nestaišice duhana promatrati, koliko i umjereni pušači trpe, ako nemaju svoju određenu količinu duhana, bit će uvjeren, da je pušenje jedno socijalno zlo. Ono snažno ilustrira današnje čovječanstvo, koje svakoga časa mora imati jedno sredstvo, koje će neprestano narkotično djelovati na tijelo.

Svaki katolik se želi što više otići ispod upliva sugestije mase: on želi, da oko sebe stvara sasvim nove ljude, a zar će to moći postići, ako je i on rob upravo ove epidemije masâ . . . ?

Katolička omladina je zvana, da u frulo čovječanstvo unese oduševljenje za veliko

⁴ Ovaj je članak ponajprije namijenjen srednjoškolicima, jer su oni po naravi apstinenti, a većinom ne puše. Vrlo je mala žrtva za njih biti apstinenta i antinikotinista. Ne osuđujemo ni najmanje starije članove pokreta, što u tom pogledu zaostaju za našom najmlađom generacijom. Ova unosi sasvim nove elemente u pokret, isto onako, kao što je starija generacija svojim javnim istupom protiv liberalizma, stekla za pokret neumrlih zasluga. Ali i stara generacija, ako želi da bude posve moderna, morala bi prisvojiti nove dobre elemente najmlađih boraca. Upravo u tom se sastoji djelovanje kršćanstva, da ono narode postepeno — od generacije do generacije — preporada i stvara ljude, koji će biti uvijek sličniji Isusu Kristu. Jedino sveti su uvijek moderni!

universalno shvaćanje života. Geniji, koji hoće da rasvijetljaju svoj vijek, moraju izgarati.⁵ Jedino omladina, koja u svom svaki-danjem životu dnevno pridonosi male žrtve za katoličku ideju, s lakoćom će podnijeti intelektualne i materijalne kušnje, koje očekuju svakog člana našeg pokreta u javnom životu.

Tjelovježbene sekcije će gojiti taj duh heroizma i prave askeze u našem daštvu i borit će se ujedno protiv jednostrane športske kuge, koja uslijed svoje jednostranosti, razara smisao za plemenito poimanje života.

Mladi borci moraju se ugledati u viteštvo srednjega vijeka ili u svetu Ivanu od Arka (Jeanne d'Arc), koja je unijela viteški duh u svoj narod i položila svoje tijelo na oltar katol. ideje. I. M.

Naši pokojnici.

† Domagojac Josip Pogačić. Domagoj je morao i opet da zaplače nad svježim grobom svoga poletnog i agilnog člana, pravnika Josipa Pogačića. Umro je u svom rodnom mjestu Gorjakovu, okrijepljen vjerskom utjehom dne 15. rujna o. g. Progno-njen materijalnim poteškoćama dobio je klicu sušice, kojoj u danima, kad je najviše snovao, morade podleći. Časna će braća osjetiti veliku prazninu, jer eto izgubismo jednog od ponajboljih i kad čuju mnoga će se suza krišom otriti i mnogi će se uzdah vinut Gospodu.

Njegovoj ucviljenoj rodbini naše duboko saučestće.

Počivao u miru!

Nik.

† A. Jerneje, uč. VI. razr. gor. gimn. u Zagrebu umro je u lipnju o. g. Mladoga su pokojnika sproveli do groba zagrebački drugovi, te su mu ujedno otpjevali i tužaljku. Zadušnice je ot služio o. Alfrevič. Drugovi su tom prilikom primili sv. Pričest za pokoj duše njegove. R. i p.

† Ivica Katalinić. Umro je u naponu mladosti koncem jula, navukavši na sebe sušicu radi silnih instrukcija. Bio je drug poletan i obljubljen, polazio je VII. razred realke u Sarajevu te je bio neko vrijeme predsjednik tamošnje kongregacije. R. i p.

† Josip Ebner. Naš mladi drug četvrtoškolač u Visokom preminuo je u Sarajevskoj bolnici od upale hrptenjače. Njegovi drugovi obećaju mu harnu spomen. R. i p.

Nik.

⁵ Napoleon Vel. je rekao: Geniji su meteori, koji izgaraju rasvijetlivši svoj vijek.

Otpremni, komisionalni i Inkaso posao

Eliaš i Lah, Zagreb

Nikolićeva 10 Telefon 13-36

Obavlja brzo i solidno dovoz razne robe, putne prtljage i pokretnine svake vrsti na kolodvor i sa kolodvora. Preuzima pakiranje pokućstva preselivanje po gradu.

Prodaja kamenog ugljena na veliko i na malo. - Cijenjene naloge umoljava se upraviti na poduzeće **ELIAŠ I LACHA u ZAGREBU.**

Knjige katoličkog života

Izdaje Dr. Stjepan Markulin.

Knjiga prva. M. Vanino D. I.: FilibertVrau. Cijena K 5·80, sva naklada rasprodana.

Knjiga druga. Dr. A. S. i Dr. A. Ž.: Kontardo Ferrini. Cijena K 4·60, poštom K 5·—.

Knjiga treća. Michel D' Herbigny: Vladimir Solovjev. Cijena K 15·—, poštom K 16·50, a plaća se unaprijed.

Narudžbe prima izdavač Dr. Stj. Markulin, Zagreb, Kurelčeva 3.

Narodna Knjižara, Zagreb

Jedina katolička knjižara u Zagrebu

Poduprite je. Kupujte sve knjige i naručujte sve pisarske potrepštine od nje

Toplo se preporučuju ove knjige:

Grgec: Jugoslavenski argonanti	K 6·—
Brković: Povjest sv. Franje I. i II. dio	K 30·—
Giunčević: Zašto se katolički svećenici ne žene	K 6·—
Dr. Wilk: Moderni svetac	K 5·—
O. Herapin: Opstoji li Bog?	K 3·—
Marden Sw.: Samopouzdanje vodi k pohjedi	K 10·—
Volja i uspjeh	K 10·—
Matković: Najljepši među ženama	K 6·—
Jakovljević: Studije i tektoni	K 5·—
Lasman-Rac: Izbor iz crkvene književnosti	K 15·—
† Mahnič: Već luči	K 48·—
Grivec: Pravoslavlje	K 8·—
Stimmen aus Maria Lach	K 14·—
Stern der Jugend	K 1·50
Dr. Förster: Sexualethik u Pädagogik	K 54·—
Politische Ethik	K 100·—
Die deutsche Jugend	K 20·—
Weltpolitik	K 53·—
Christentum und Klassenkampf	K 57·—
Dr. Ude: Lebensreformfragen	K 22·—
Kulturschanda Europas	K 12·—
Freimaurerel und Weltkrieg	K 7·—
Gross: Der Soziale Friede	K 2·—
Messner: Katholizismus u. Revolution	K 5·—
Hohechullführer	K 5·—

NARODNA PROSVJETA ZADRUGA S O. J.

Preporuča dosad izašla izdanja:

Dr. Aleksij Ušeničnik: „Principi sociologije“ K 10·—

Mirko Gjurkovečki: „Politička historija Bosne“ K 4·—

Dr. Janez ev. Krek: „Slovenci“ K 5·—

O. Luis Coloma: „Dječja knjiga“ K 15·—

Antonietta Klitsche de la Orange: „Vestalka“ K 15·—

Stelle-Terseglav: „Sveta Rusija“ K 15·—

Narudžbe se šalju na adresu:

Knjižnica Narodne Prosvjete
zadruga s o. j. u Zagrebu.

PRODAJALNA kat. tiskov. društva (H. Ničman) Ljubljana

priporoča zalogo raznih svetih podob, spomine na prvo izpoved in prvo sv. obhajilo, podobice za biro (kolekturo) ter devocionalije kakor tudi razglednice. Istotako po možnosti potrebščine Marijinih družb, jako lične knjižice „DRUŽBENIK MARIJIN“ kom. 12 K na izbiro so tudi razni drugi molitveniki, posebno priporočljiv je novi priročni molitvenik (Dr. Pečjak) „Pri Jezusu“ zl. obr. K 12—, rud. obr. K 7-20 kom.

V zalogi so tudi razne pisarniške in šolske potrebščine.

Po možnosti se vsa naročila najtočneje izvršujejo.

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima vedno na zalogi različno kolonijalno blago, poljedelske stroje, umetna gnojila, krmila, žito in mlevske izdelke, les, vino, mesne izdelke lastne vnovčevalnice, vse po najnižih cenah

Ima tudi svojo mlarno in svečasnno na Viču pri Ljubljani. V slučaju potrebe se blagovolite obrniti nanjo.

KNJIGOVEZNICA

***katol. tiskov-
nega društva
v Ljubljani***

*prevzema
vsa v to stro-
ko spadajoča
dela v večjih mno-
žinah katera izvršuje,
točno po dnevnih cenah.*

Zavod za črtanje trgovskih in drugih poslovnih knjig.